

ԴԱԿԻԹ ԳՅՈՒՐԶԻՆՅԱՆ, ՆԱՐԻՆԵ ՀԵՔԵՐՅԱՆ

ՄԱՅՐԵՆԻ

Վաճառքի ենթակա չէ:

3

Մաս 1

ԳԱՎԻԹ ԳՅՈՒՐՋԻՆՅԱՆ, ՆԱՐԻՆԵ ՀԵՔԵՐՅԱՆ

ՄԱՅՐԵՆԻ

Հանրակրթական դպրոցի
3-րդ դասարանի դասագիրք

3
Մաս 1

Նկարիչ՝ Սուսաննա Այվազյան

Չորրորդ, վերամշակված
հրատարակություն

ԷԴԻԹ
ԴՐԻՆՏ
հրատարակչություն

Երևան 2020

Հաստատված է ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության կողմից

ՀՏԴ 373.167.1:809.198.(075.3)
ԳՄԴ 81.2 < Գ72
Գ 697

Գ 697 **Գյուրջինյան Դ., Հեքեքյան Ն.**
Մայրենի 3: Մաս 1/ Հանրակրթական դպրոցի
դասագիրք (չորրորդ, վերամշակված
հրատարակություն) / Դ. Գյուրջինյան, Ն. Հեքեքյան.-
Եր.: Էդիթ Պրինտ, 2011.-88 էջ:

ՀՏԴ 373.167.1:809.198.(075.3)
ԳՄԴ 81.2 < Գ72

ISBN 978-9939-52-357-6

© Գյուրջինյան Դավիթ, Հեքեքյան Նարինե, 2020թ.
© «Էդիթ Պրինտ», 2020թ.

*Աիրելի՛ բարեկամ, այս դասագրքի վերջում
«Իմ տեղեկատուն» վերնագրով մի բաժին կա: Օգրվիր նրանից:*

Իմ բարձրանուն, իմ քաղցրանուն

Յուրաքանչյուր մարդու համար աշխարհի ամենամեծ հրաշալիքը իր հայրենիքն է:

Իսկ ի՞նչ է հայրենիքը: Հայրենիքը մեր ծննդավայրն է, մեր հողն ու ջուրը, մեր լեզուն է, մեր հավատը, մեր երգը, մեր պատմությունը: Հայրենիքը մեր նախնիներն են ու այսօր մեր կողքին ապրող մարդիկ, հայրենիքը մեր ծնողներն են ու մեր տունը...

Փորձենք միասին բացել **հայրենիք** բառի գաղտնիքը և ճանաչենք մեր հայրենիքը: Հիշենք նրա անցյալը, ծանոթանանք մեր նախնիների սխրանքներին, ականջ դնենք հայոց երգին, ճանաչենք մեր բնությունը և անկեղծ զրուցենք մեր տան ու մեր ծնողների, մեր ընկերների ու մեր երազանքների մասին...

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

Նկարեցի մի սիրուն տուն,
 Իսկ տան առաջ՝ այգի, պարտեզ:
 Նկարեցի ձի, Չալանկ շուն,
 Գառներ, ուլեր, կանաչ սարեր,
 Ու սարերի գագաթներին՝
 Ժպտուն դեմքով բազմած արև:
 Նկարեցի հին օրորոց,
 Մանգաղ, կացին ու մեծ սրոց,
 Թոնիր, փարախ ու հավանոց:
 Նկարեցի մի ճանապարհ,
 Որ ձգվում է պապիս տնից,
 Հասնում մինչև կապույտ Սևան
 Ու Երևան է տանում ինձ:
 Թղթի վրա քիչ տեղ մնաց.
 Արարատն էլ նկարեցի...
 Եվ հայրիկը, ն մայրիկը
 Նկարս շատ հավանեցին:
 Ես գունավոր մատիտներով
 Պապիս գյուղը նկարեցի
 Ու գեղեցիկ այդ նկարը
 Ես «Հայրենիք» անվանեցի:

*ճանապարհ
 ձգել
 թուղթ
 օրորոց*

ԱՍՏՎԱԾՔ

Հայրենիքը արևից տաք, ոսկուց թանկ է:

Բառերի զանձատուփ

1. Փարախը ոչխարների հանգստանալու, նրանց պահելու տեղն է, գոմը: Իսկ ի՞նչ են ասում մեղուների բույնին:
2. Պապ, մայրիկ, հայրիկ: Շարունակիր շարքը՝ գրելով ազգակցական կապ ցույց տվող բառեր:
3. Բառեր գրիր, որոնք ունենան **-իկ** ածանցը (այն փաղաքշական կամ փոքրացուցիչ նշանակություն ունի):
4. Բանաստեղծությունից դու՛րս գրիր կենդանիներ նշանակող բառերը: Դրանք ինչպիսի՞ կենդանիներ են: Շարունակիր:
5. Գրի՛ր **գագաթ** և **սար** բառերին իմաստով մոտ (հոմանիշ) բառեր:

Աիրելի՛ Աիրունիկ, փոօգնության կարի՛քն ունե՛ս: Քանաստեղծությունը շար հավանեցի, բայց երկու բառ կա, որ առազին անգամ ե՛մ չսում՝ **մանգաղ** և **սրոց**: Կրայապրե՛ս:

Աիրե՛ս, սիրելի՛ ինչու՛իկ, մանգաղը կոր և սուր բերանով, կարճ կոթով չեռփի գործի՛ք է՝ խոր և հայաբույսեր հնչելու համար: **մանգաղը**, ինչպե՛ս և **գերանդին**, սրում են **սրոցով**: Պա սրելու փարն է:

Հանելուկ

Հարյուր ստամ բերանին
Աչք է գցում գերանին:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Բանաստեղծության մեջ հիշատակված ի՞նչ անուններ կան: Դրանք գործածի՛ր առանձին նախադասությունների մեջ:
2. Ի՞նչ գույներ կգործածես, երբ այդ գյուղը նկարելու լինես: Ինչու՞:
3. Բանաստեղծն այս բանաստեղծությունն ինչու՞ է «Հայրենիք» անվանել: Բանաստեղծության համար նոր վերնագիր ընտրիր:
4. Առարկա ցույց տվող այս բառերից՝ գոյականներից, ընտրի՛ր և շարունակի՛ր շարքերը. **գետ**, **տուն**, **լեռ**, **ծառ**, **բեռ**, **հարս**, **կետ**, **ծուկ**, **շուն**, **մուկ**, **թռռ**, **թուղթ**:
 - ա) **գառ** - **գառներ**,
 - բ) **ուլ** - **ուլեր**,

Պատմությունների և հեքիաթների զամբյուղ

1. Նկարագրիր քո գյուղը կամ քեզ ծանոթ հայկական մի գյուղ:
2. Պապիկիդ կամ տատիկիդ պատմած հեքիաթներից մեկը հիշիր և պատմիր:

Բանաստեղծության մեջ հոմանիշ բառերի մեկ զույգ գտիր:

Իմաստունի օրատեսրից

ԹՈՆԻՐ

Թոնիրը գեղնի մեզ կավից պարբերաբար զհանաչև վառարան է: Նրա մեզ փրփուր լավալ են թխում, ինչպես նաև ճաշ եփում կամ խորոված անում:

Անցյալում թոնիրը գրնվում էր հայկական քան մեզրեղում կամ անկյունային մասում: Ման աչս մասը կոչվում էր թոնրարուն կամ հացարուն: Այսպեղ հյուրեր էին ընդունում, նաև ֆևում էին, որովհեպև քաժ էր լինում:

Ժողովուրդը հարուկ վերաբերմունժ ուներ թոնրի նկարմամբ, նրանով նույնիսկ երղվում էին, իսկ նորապսակները մի ֆանի անգամ պարվում էին թոնրի շուրղը:

Այժմ հայկական գյուղերում թոնրի համար առանչին շինություն են պարբերաբար:

Հանելուկ

Ես կարաս եմ՝
Շուրթս բաց,
Հուր պատերիս՝
Համեղ հաց:

Բառախաղ

Թոնիր, թոնիր, տոնի տոնիր:
Տոնի հացով տոնիր, թոնիր:

Իմաստունի գրույցը

ՀԱՆՆԵԼՈՒԿ

Խամուզված եմ, որ սիրում ես հանելուկներ լուծել: Վրաձե՞լ ես, թե դրանք ինչու՞ են **հանելուկ** կոչվում: Խանելուկը մի փանի փողով նկարագրում է առարկա կամ երևույթ՝ առանց անունը փայտ, իսկ մենք այդ նկարագրությունից հանում ենք, գուշակում առարկայի անունը: Դրա համար էլ հանելուկի մեզ պետք է անպայման նշվեն առարկայի կամ երևույթի ամենակարևոր հատկանիշները:

Խանելուկներ կան, որոնց հեղինակներին չգիտենք: Դրանք կոչվում են ժողովրդական հանելուկներ: Խանելուկներ էլ կան, որ գրել են գրողները: Դու էլ կարող ես հանելուկ հորինել, եթե ձիշտ նկարագրես առարկայի կամ երևույթի կարևոր հատկանիշները:

Անահիտ Պարսամյան

ՄԻՋԱՆՈՏԻ ԵՐԱԶԸ

Ճամփեզրին աճած Սիզախոտը երազ տեսավ. իբր ինքը սովորական սիզախոտ չէր, այլ պալատական բույս: Եվ քանի որ պալատական էր, կարծես սիզախոտ էլ չէր, այլ ծաղիկ կամ դրա նման մի բան:

Նրան մեծարում էին «Ձերդ գերազանցություն» արտահայտությամբ: Մյուս պալատականների կողքին նա տեսնում էր թագուհի Վարդին, թագավոր Թրաշուշանին: Այդ ամենը հաճելի էր, բայց Սիզախոտը ձանձրանում էր: Անվերջ գրուցում էին, զբոսնում, պարում, ուրախանում: Ո՛չ հոգս կար, ո՛չ մտածմունք:

Պալատի բյուրեղապակյա պատերից ներս չէին թափանցում քամու ազատ բույրն ու անձրևի խոնավ շունչը, արևի ձառագայթների կենդանի տաքությունը: Հապա սիրելի, փոքրիկ միջատները, զատիկները, մեղունները, թիթեռները... Հապա խատուտիկի հեզ գլխիկը, որ ամեն ինչի

**կողք
հոգս
վարդ**

**անձրև
անվերջ
կենդանի
երջանիկ
թագավոր
արթնանալ**

մասին գիտեր: Հապա երկնքի կապու՛յտը, որն ինչ էլ լինի, անաղարտ է մնում իր հեռվում: Հապա խենթուլիկ, **շատախոս** առվանկը...

Եվ Սիզախոտը տխրեց: Նա կարոտեց փոշոտ, հին ու սիրելի ձանապարհին, որով այնքան մարդ է անցնում-դառնում, որի վրա այնքան **ստնահետքեր** կան:

Կարոտեց սայլերին, որոնց անիվները չեն ծերանում, որովհետև միշտ շարժման մեջ են: Կարոտեց առավոտյան ցողին... Ինչ լավ է այնտեղ...

Եվ Սիզախոտն արթնացավ, գոհ ժպտաց՝ տեսնելով, որ պալատն ու մնացյալը երազ էին: Ինչ լավ էր, որ ինքը նորից քամու և անձրևի, մեղունների ու թիթեռների հետ է, առվակի կողքին...

Եվ այնպես երջանիկ զգաց իրեն...

ՆՈՒՄ-ՆԱՅԾՎԱԾՔՆԵՐ

Հարազատ տնից լավը չկա:
Լավ վարդն իր հողում կրուսնի:

Աիրելի՛ր Գիրունիկ ջնկերներիցս մեկը հեգիաթը կարդալիս նկարել էր, որ **անցնում**՝ և **դառնում**՝ բառերի միզն ոչ թե սրորակեպ, այլ գծիկ է դրված: Չարմայել էր: Նրան սասայի, որ հայերենում այդպես գրվող շար բառեր կան, օրինակ՝ **ելնել-մըննել** «ելումուր անել, ներսուդուրս անել», **ասել-խոսել** «սրուպել», **գնալ-գալ, գրել-կարդալ, երգել-սպարել**:

ջնկերս ուրախապալ:

ինչուիկ

Բառերի զանձատուփ

1. Հեքիաթում գտիր գործողություն ցույց տվող **բուսնել, խոսել, գրեսնել, զվարճանալ, զարթնել** բառերի (բայերի) հոմանիշները:
2. **Հին, խոնավ, լավ, հաճելի, գոհ** բառերի հակառակ իմաստն արտահայտող բառեր (հականիշներ) գրիր:
3. Բացատրիր հեքիաթում կապույտ գրված բառերը. ուշադրություն դարձրու, թե դրանք ինչպե՞ս են կազմվել:

Գիրձն, Գիրունիկ, հեքիաթը կարդալիս մի անժամոթ բառ տեսա՝ **անաղարք**: փորձեցի գուշակել, թե ի՞նչ կարող է նշանակել: Կարծում էմ, նշանակում է «մափուր»:

Ճիշտ է:

Այո՛, ճիշտ էս գուշակել: **Անաղարք** բառն իրոք նշանակում է «մափուր»: Ասկայն ուշում եմ մի բան ավելացնել: **Մափուր** կարող է լինել գրեթե ամեն ինչ՝ կոշիկը, բաժակը, հագուստը, սենյակը, շեռփերը, հոգին, երկինքը և այլն:

Իսկ **անաղարք** լինում են հոգին, լեզուն, զգայմունքները, երկինքը: Որ նշանակում է, որ **անաղարք** բառը կարող ենք փոխարինել **մափուր** բառով, բայց **մափուր** բառի փոխարեն միշտ չենք կարող **անաղարք** բառն օգտագործել:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Սիզախոտը որտեղից հայտնվեց պալատում:
2. Ծաղիկների պալատում ովքեր էին թագավորն ու թագուհին:
3. Սիզախոտին պալատում ինչպե՞ս էին վերաբերվում, և նա այնտեղ իրեն ինչպե՞ս էր զգում:
4. Սիզախոտը պալատից դուրս ի՞նչ էր թողել: Նկարագրիր սիզախոտի հիշողությունները: Ու՞մ կամ ինչի՞ն էր կարոտել նա:
5. Սիզախոտն իրեն ե՞րբ երջանիկ զգաց: Ինչու՞:
6. Ի՞նչ էս կարծում, Սիզախոտի տեսածը լսվ՞ էրազ էր, թե՞ վատ:
7. Ո՞րն է հեքիաթի հիմնական միտքը:

Իմաստունի գրույցը

ՀԵՔԻԱԹ

Իրչու՞մ ես, թե ո՞վ է առագին **հեփիաթը** պարմել քեզ: Երևի այդ: Ասկայն ոչ ոք չգիրի, թե ո՞վ է հորինել ու պարմել աշխարհի առագին հեփիաթը, որովհետև դա եղել է շա՛նք վաղուց: Մարդիկ հեփիաթներ են հորինել, որովհետև դրանցում՝ անհավարպին ու անհնարինը հնարավոր են դառնում: Իեփիաթներում՝ նրանք արքահայրում են իրենց երապանվները և այնիվ ցանկությունները: Իեփիաթները միշտ բարի ու գեղեցիկ ավարտ են ունենում: Իեփիաթների հերոսներ են լինում՝ ինչպես մարդիկ, այնպես էլ բույսերը, կենդանիները, երևակայական դևերը, հրեշներն ու վիշապները:

Իհն ժամանակներում՝ մարդիկ հեփիաթները բանավոր պարմելով փոխանցում էին իրար: Պրանք կոչվում են ժողովրդական հեփիաթներ: Իսկ ավելի ուշ հեփիաթներ սկսեցին գրել նաև գրողները:

Պատմությունների և հեքիաթների զամբյուղ

1. Հեքիաթի մեջ փոփոխություններ կատարիր. այնպես արա, որ Վարդը, Թրաշուշանը, Սիզախտոտը խոսեն:
2. Երազել ես ուրիշ գյուղում, քաղաքում կամ երկրում ապրելու մասին: Պատմիր, թե ինչպես ես պատկերացնում այդ վայրը:
3. Երբևէ առիթ ունեցել ես տնից, ընկերներից հեռու ապրելու: Եթե այդ, պատմիր, թե ինչ ես զգացել, ինչի՞ մասին ես մտածել:
4. Փոքրիկ հեքիաթ հորինիր դաշտային ծաղիկների մասին:

Դադարի պահ

Քո կարծիքով այս նկարն ինչու՞ է դրվել այստեղ:

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

Լցվեցիր իմ մեջ
 Մորս կաթի հետ,
 Հորս գրույցի
 Ու հեքիաթի հետ,
 Մեր սարերի հետ,
 Մեր դարերի հետ,
 Մեր վերքերի հետ,
 Մեր երգերի հետ,
 Լցվեցիր այդպես,
 Դարձար ինձ արյուն,
 Սիրտ դարձար դու ինձ
 Ջերմ ու բաբախուն:
 Հիմա երկուսով
 Մեկ ենք, մի մարմին
 Եվ հին ենք, հին ենք,
 Մասիսի պես հին:
 Դու ինձ ես գրկում,
 Ես քեզ եմ գրկում.
 Դու ինձ ես փրկում,
 Ես քեզ եմ փրկում:

Թե դու տխրում ես,
 Տխրում եմ և ես,
 Թե դու ճախրում ես,
 Ճախրում եմ և ես:
 Իսկ թե չլինես,
 Չեմ լինի և ես.
 Այլևս ինչ մարդ,
 Թե սիրտը հանես:

**հեքիաթ
 վերք
 երգ
 արյուն**

ԱՍՈՒՅԹՆԵՐ

Ինչպես չի կարելի ապրել առանց հացի, այնպես էլ անհնարին է ապրել առանց հայրենիքի:

Վիկտոր Հյուգո
(Ֆրանսիացի նշանավոր գրող)

Հայրենիքը սիրում են ոչ թե նրա համար, որ այն մեծ է, այլ նրա համար, որ քոնն է:

Արեւելի՛ Ափրունիկ, գիտե՞ս, որ **ճախրել** նշանակում է «**թոշել**», և ճախրում են թոշունները: Իսկ հայրենիքն ու մարդը կարող են ճախրել:

Մարտիրոսիկ չէ՞:

Ինչո՞ւրից զան, սաւա՛մ, որ ճախրում են նաև օրանաւերը, աստիճանները: Ինչո՞ւ ենք այդպէս ասում: Բանի որ նրանք թոշունների նման են կարծես երկաթե հսկա թոշուններ լինեն: Այսինքն՝ **ճախրել** նշանակում է նաև «**աստիճանել, օրի մեզ խոշանայ**»:

Ահա այդպէս էլ, երբ շար ուրախ ենք լինում, մեր սիրտը կարծես ուզում է պոկվել րեղից, թոշել երկինք: Ուրե՛մն **ճախրել**-ն ունի նաև «**ուրախանայ, ցնծայ**» իմաստը:

Բառերի գանձատուփ

1. Գրի՛ր **ջերմ, պես, փրկել** և **տխրել** բառերի հոմանիշները:
2. Գրի՛ր **տխրել** և **հանել** բառերի հականիշները:
3. **Թե** բառը բանաստեղծության մեջ ի՞նչ իմաստով է գործածվել:
4. **Սիրտ** և **ջերմ** արմատներով բարդ կամ ածանցավոր բառեր կազմիր: Դրանցից երկուսը գործածիր նախադասությունների մեջ:
5. Ինչպիսի՞ն կարող են լինել՝ ա) **սարերը**, բ) **երգերը**, գ) **սիրտը**:

Ճախրել բառը երկու իմաստներով գործածիր նախադասությունների մեջ:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. ա) Բանաստեղծության բառերով լրացրո՛ւ աղյուսակը:

անձ ցույց տվող բառեր	իր ցույց տվող բառեր

բ) Յուրաքանչյուր շարքից երկուական բան ընտրիր և գործածիր նախադասությունների մեջ:

2. Քո բառերով պատմիր բանաստեղծությունը:
3. Բանաստեղծի համար հայրենիքն ի՞նչ է: Իսկ քե՞զ համար:
4. Հնարավո՞ր է ապրել առանց հայրենիքի:

Պատմությունների գամբյուղ

1. «Իմ հայրենիքը» վերնագրով շարադրություն՝ գրիր:
2. Մասիսի մասին որևէ զրույց գտիր, կարդա՛ և պատմիր:

Դադարի պահ

Արարատ լեռը նաև Մասիս են կոչում:
Այն ունի երկու գագաթ, որոնց միջև
եղած հեռավորությունը 10 կմ է:

Փոքր Մասիս (Միս) Մեծ Մասիս

Լիպարիտ Սարգսյան

ՔՈՏՈՒՆԸ

Ճուտը ասաց ձևձուկ մորը.

- Ձյուն է գալու, **ցրտեց** օրը:

Ուրիշների նման ինչու՞

Տաք աշխարհի չենք մենք էլ թռչում:

- Ինչպե՞ս ասեմ,- տխրեց մայրը,-

Լայն ու **մեծ** է այս աշխարհը,

Բայց սովոր է միշտ մեր ցեղը

Ապրել միայն ծնված տեղը:

Տանել ձմռան բուքն ու ձյունը,

Բայց չլքել իր հին բույրը:

Դու փոքր ես դեռ, կմեծանաս,

Ասածներս կհասկանաս:

Երբ քո տանն ես ցուրտը տանում,

Տունն ավելի է **քաղցրանում**:

**բույն
քաղցրանալ**

Տնից որ գնաս, տանդ
գինը նոր կիմանաս:

Բառերի գանձատուփ

1. Գրի՛ր կապույտ գրված բառերի հականիշները:
2. **Տանել ձմռան բուքն ու ձյունը** տողի մեջ **տանել** բառն ի՞նչ է նշանակում:
3. **Լքել** նշանակում է «մեկին թողնել հեռանալ, որևէ տեղից հեռանալ»: Ի՞նչն են լքում:
4. Թվարկի՛ր կենդանիների և նրանց ձագերի անուններ: Նմուշ՝ առյուծ - կորյուն:

Իմաստունի գրույցը

ԱՌԱԾ ԵՎ ԱՍԱՑՎԱԾՔ

Պարահեղ է, որ մեծերը զրոգր, եղբորդ կամ փեղ հեղ խոսելիս, չեղ իրարելիս ասեն. «Մասը (անգամ) **չափի՛ր, մեկ** (անգամ) **կորի՛ր**» կամ «**ի՛նչ ցանես, այն կհնչես**»: Այսպիսի իմաստուն արքահայրությունները կոչվում են **առածներ** և **ասացվածքներ**:

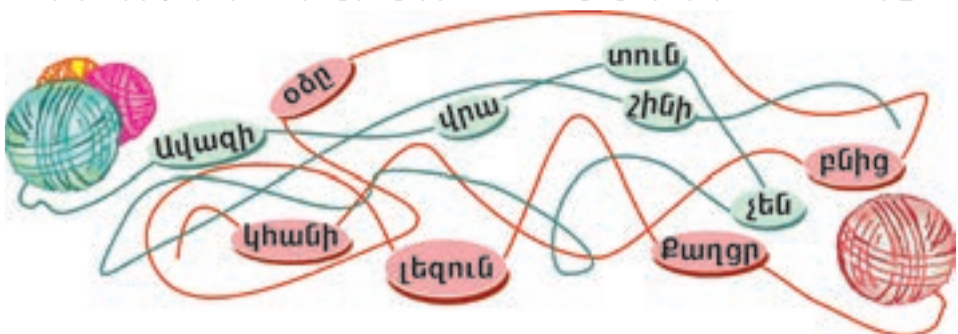
Արանփ շար կարծ, բայց խոր իմաստ ունեցող իրարական արքահայրություններ են, որոնփ մեղ սովորեցնում են լինել ավնիվ, բարի, աղխարասեր, ծնողասեր, ընկերասեր և խելայի: Օրինակ՝ **Մասը չափի՛ր, մեկ կորի՛ր** ասացվածքը իրարում է որևէ գործ անելուց առազ լավ մրածել:

Այս արքահայրությունները արելծել է ժողովորդը: Աովորի՛ր և փոխում րելին օգրագործի՛ր ժողովրդական իմաստությունները: Պրանփ ասելիփղ ավելի գեղեցիկ ու պարկերավոր կրարչենեն:

Դադարի պահ

Կծիկներից դուրս եկող թելերին հետևելով՝ կարդա՛ առածները:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Ճուտը ո՞ր թռչուններին նկատի ունի, երբ մայր ձնձղուկին հարցնում է.

Ուրիշների նման ինչու՞

Տաք աշխարհ չենք մենք էլ թռչում:

2. Չվող ի՞նչ թռչուններ գիտես:

3. Բանաստեղծությունը միայն ձնձղուկի և իր ձագի՞ մասին է: Նորից կարդա՛ և բացատրի՛ր:

4. Ի՞նչ ես կարծում, բանաստեղծության վերնագիրը ձի՞շտ է ընտրված: Կարծիքդ հիմնավորի՛ր:

5. Դերերի՞ բաժանիր բանաստեղծությունը: Քանի՞ հոգով պիտի կարդաք:

6. ա) *Տուն, տան, տանը, տնից, տնով* շարքի օրինակով գրի՛ր շուն բառի շարքը:

բ) Շարքերից մեկի բառերով նախադասություններ կազմի՛ր:

7. ա) *Քաջություն, քաջության, քաջությունից, քաջությամբ* ձևերի նմանությամբ կազմի՛ր խաղաղություն բառի շարքը:

բ) Շարքերից մեկի բոլոր բառերով նախադասություններ կազմի՛ր:

8. ա) Ուշադիր դիտի՛ր նկարը: Գրի՛ր նկարում պատկերված առարկաների անունները (առնվազն 5 բառ):

բ) Համառոտ նկարագրի՛ր այս նկարը:

Մարտիրոս Մարյան
Հայաստան

Ի՞նչ ընդհանիրը

Ինչի՞ց է սկսվում հայրենիքը: Երևի ամենից առաջ՝ մորից, մայրական առաջին օրորից, **մայրենի** լեզվով առաջին թոթովանքներից... Այդ պատճառով էլ **հայրենիք** և **մայր** բառերը հաճախ իրար կողքի են ու միասին են գործածվում՝ **մայր հայրենիք**: **Հայրենիք** բառն էլ **հայր** արմատից է:

Մայր հայրենիքը մեզ համար նույնքան քաղցր ու հարազատ է, որքան մեր ծնողները:

ՀԱՅՐԵՆԻՔՆ ՈՒ ՄԱՅՐԻԿԸ

Ինչպես մայր հողն է կյանք տալիս ծաղկին,
 Արևն է ժպտում, որ ևս միշտ ծաղկի,
 Այնպես ինձ սնել
 Ու կյանք են տվել
 Իմ հայրենիքը,
 Անուշ մայրիկը:

**արև
այդպես
ծաղկել
հպարտ**

Առատ են արել սերն ու բարիքը,
 Որ անվիշտ ապրի իրենց բալիկը,
 Ինձ սիրով սնել
 Ու կյանք են տվել
 Իմ հայրենիքը,
 Անուշ մայրիկը:

Աճած մեր կյանքի արևի հրով,
 Ես նրանց կտամ իմ կյանքը սիրով,
 Որ անպարտ մնան,
 Որ հպարտ մնան
 Իմ հայրենիքը,
 Անուշ մայրիկը:

Բառերի գանձատուփ

1. Հուր նշանակում է «կրակ»: Ո՞վ է **հրշեջը**, ի՞նչ է **հրացանը**?
2. Մայր արմատով ուրիշ բառեր կազմիր:
Նմուշ՝ **մայրական, տիրամայր**:
3. **Կյանքը տալ** նշանակում է «մի բանի կամ մեկի համար ոչինչ չխնայել, ամեն ինչ զոհել, նրան նվիրվել»: Իսկ ի՞նչ է նշանակում **կյանք տալ** բառակապակցությունը. ընտրիր ձիշտ պատասխանը.
 ա) ապրել բ) ծնել, լույս աշխարհի բերել գ) չարչարվել:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Բանաստեղծության մեջ մայրիկն ինչպե՞ս է բնութագրվում:
2. Հայրենիքն ու մայրիկը ինչի՞ հետ են համեմատվում:
3. Ինչ պետք է անես, որ հայրենիքդ ու մայրիկդ հպարտանան քեզանով:
4. Երեխան ինչպե՞ս պիտի հատուցի իր համար հայրենիքի և մայրիկի արածները:
5. Ուշադրություն դարձրու տողերի վերջին մասերին. ինչ նկատեցիր:

Պատմությունների զամբյուղ

1. Մայրիկդ քո ի՞նչ չարածիությունն է ներել: Կպատմե՞ս:
2. Փոքրիկ շարադրանք գրիր այնպիսի մարդու մասին, որով հպարտանում են մեր հայրենիքի մարդիկ:

Նորից կարդա՛ բանաստեղծության վերջին հատվածը և բացատրի՛ր **անպարտ** բառը:

Իմաստունի գրույցը

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹՅՈՒՆ

Պու արդե՞ս սովորել ես, թե ի՛նչ են հեգհաթը, հանելուկը: համուլված եմ, որ գիրես նաև, թե ի՛նչ են «հայրենիք», «Բո րունը», «հայրենիքն ու մայրիկը» արեղծագործությունները: Նիշր ես, **բանասարեղծություն**:

Բանասարեղծությունները հարուկ չևով գրված արեղծագործություններ են, որոնք նվիրված են լինում՝ հայրենի երկրին, բնությանը, մարդկանց, արքահայրում են հեղինակի միգերը, հույները:

Բանասարեղծությունները չևով րարբերվում են մյուս արեղծագործություններից. դրանք գրված են կարճ րողերով, րողերի վերգում դրված բառերն էլ շար նման են հնչում: Նյդ պարճառով էլ բանասարեղծություններից հաճախ երգեր են ծնվում:

ԻՆՉ ԱՍԱՑ ԽՆՁՈՐԵՆԻՆ

- Նոյեմիկ, խնդրում եմ, քո խնձորներից մեկն ի՛նձ տուր,- խնդրեց քույրիկը՝ Աստղիկը, որ դեռ դպրոց չէր գնում, բայց մեկից մինչև հիսունը հաշվել գիտեր:

- Չեմ տա: Սրանք իմ խնձորներն են,- ասաց Նոյեմիկն ու սկսեց ագահաբար ուտել ամենամեծ խնձորը, իսկ մյուսները խցկել գրպանները:

- Ուզո՞ւմ եմ... խնձոր տուր,- լացակումած թախանձում էր Աստղիկը:

Մոտեցավ տատիկն ու ասաց.

- Աստղիկ, սեղանի վրա խնձորներ կան, վերցրո՛ւ, որն ուզում ես:

- Ես Նոյեմիկի խնձորներից եմ ուզում...

Հայրիկը լսեց Աստղիկի բղավոցները, եկավ և ասաց.

- Նոյեմիկ, խնձոր տուր քույրիկիդ:

- Չեմ տա,- ոտքը գետնին խփեց Նոյեմիկը:

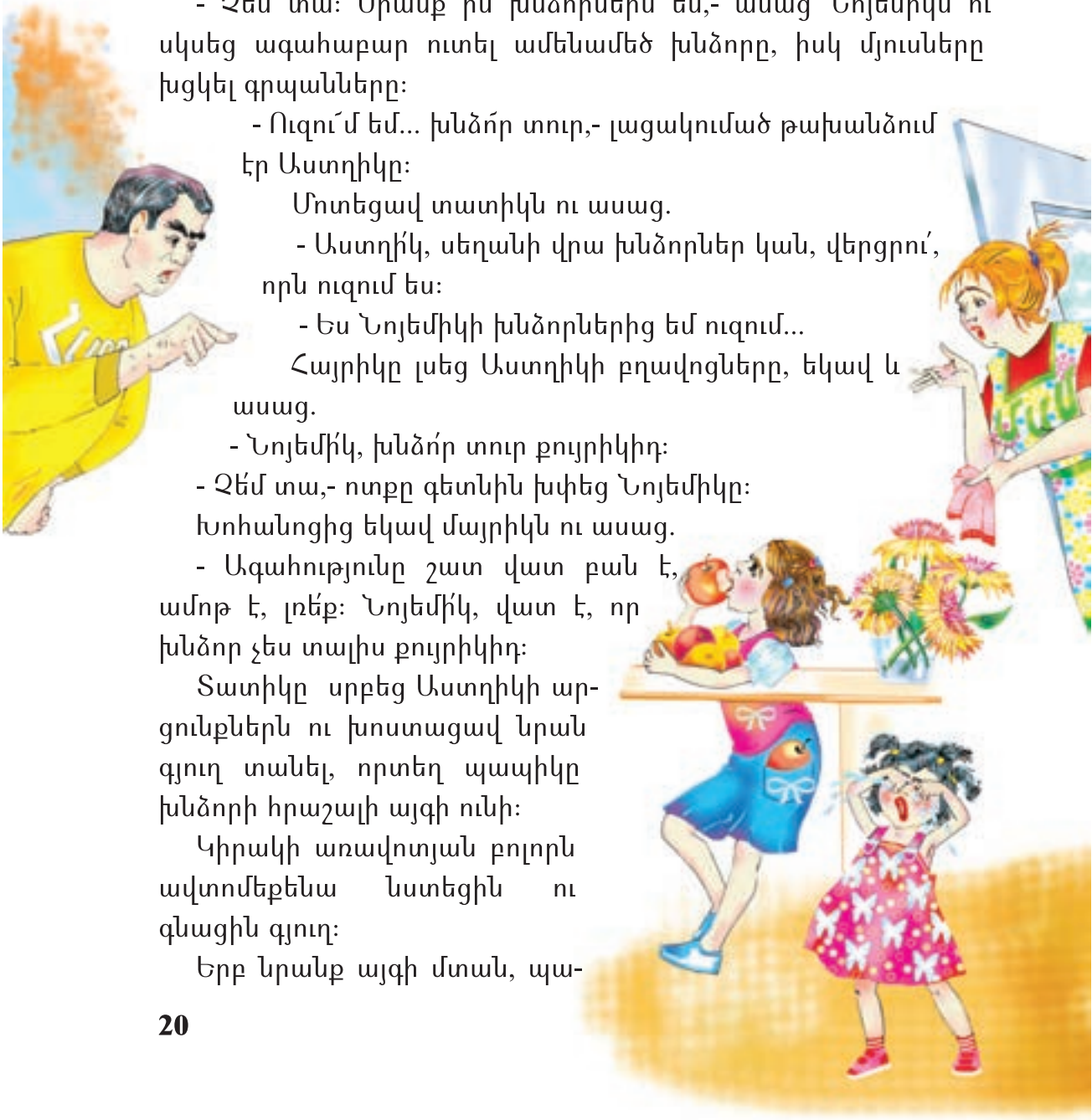
Խոհանոցից եկավ մայրիկն ու ասաց.

- Ագահությունը շատ վատ բան է, ամոթ է, լռե՛ք: Նոյեմիկ, վատ է, որ խնձոր չես տալիս քույրիկիդ:

Տատիկը սրբեց Աստղիկի արցունքներն ու խոստացավ նրան գյուղ տանել, որտեղ պապիկը խնձորի հրաշալի այգի ունի:

Կիրակի առավոտյան բոլորն ավտոմեքենա նստեցին ու գնացին գյուղ:

Երբ նրանք այգի մտան, պա-

պիկը միանգամից գիրկն առավ Նոյեմիկին և Աստղիկին ու տարավ խնձորենիների մոտ:

- Այս ծառերը ես եմ տնկել,- ասաց նա,- խնձորենիները հյուրասիրում են ձեզ, քաղե՛ք ինչքան ուզում եք...

**ավտոմեքենա
ձյուղ
ձգել
միանգամից**

Քթի տակ մի երգ երգելով՝ պապը գնաց իր գործին: Խնձորենիների ձյուղերը բերքի ծանրությունից ձկվել էին ու կարծես խնդրում էին թեթևացնել իրենց բեռը: Աստղիկը մոտեցավ կարմրաթուշ խնձորներով մի ծառի: Խնձորենու ձյուղերը կռացան, ու նա սկսեց քաղել խնձորներն ու լցնել զամբյուղը... Շատ հաճելի աշխատանք է խնձոր քաղելը և անսահման ուրախություն է պատճառում մարդուն...

Նոյեմիկն էլ մոտեցավ մի ծառի, որպեսզի խնձոր քաղի, բայց ղժ գարմանք... Խնձորենու ձյուղերն անմիջապես վեր թռան, ձգվեցին դեպի երկինք, ու Նոյեմիկի ձեռքը մնաց օդում կախված: Նա ուզում էր լաց լինել, բայց մի կերպ զսպեց իրեն ու ասաց.

- Խնձորենի՛, խնդրում եմ, թո՛ւյլ տուր քո խնձորներից գոնե մի հատ քաղել:

Խնձորենին ճոճվեց ու ձյուղերն ավելի վեր բարձրացրեց: Նոյեմիկը սկսեց լաց լինել:

- Սա ի՛նչ բան է... ինչու՞ խնձորենիներն ինձ խնձոր չեն տալիս...

Պապը մոտեցավ Նոյեմիկին:

- Ես ուզում եմ խնձոր քաղել, իսկ ձյուղերը վեր են թռչում,- դժգոհեց Նոյեմիկը:

Պապը ճանաչում էր բոլոր ծառերին ու անմիջապես հասկացավ, թե նրանք ինչու՞ են այդպես վարվում:

- Է՛, թռռնիկս, վատ են գործերդ... Իմ ծառերը չեն ուզում քեզ խնձոր տալ:

- Ինչու՞, պա՛պ:

- Դու ազահություն ես արել. երևի քեզանից ինչ-որ բան են խնդրել, դու ունեցել ես ու չես տվել:

- Ես այլևս այդպիսի բան չեմ անի, ազնիվ խոսք:

**հիսուն
խցկել
սրբել**

Պապը շոյեց Նոյեմիկի մազերն ու ասաց.

- Ես կխնդրեմ խնձորենիներին, որ ներեն քեզ, իսկ դու կխոստանաս, որ այլևս նման բան չես անի: Պայմանավորվեցինք:

Պապը մոտեցավ մի ծառի, շոյեց նրա բունը, ինչ-որ բաներ շնչաց ծառին ու երգելով գնաց իր գործին:

Նոյեմիկը մոտեցավ ծառին ու շնչաց.

- Ես երբեք ազահույթուն չեմ անի... ների՛ր ինձ, ծանո...

Խնձորենու տերևները շշուկով ինչ-որ բան ասացին Նոյեմիկին: Հետո ծառն իր ձյուղերն իջեցրեց, հավասարեցրեց Նոյեմիկի հասակին, ու նա սկսեց ոսկեդեղին խնձորները հավաքել, լցնել զամբյուղի մեջ:

Աստղիկը մոտեցավ քույրիկին, որ տեսնի, թե նա ինչքան խնձոր է հավաքել: Իսկ Նոյեմիկը պոկեց աշխարհի ամենագեղեցիկ ու ամենամեծ խնձորը:

- Քույրիկ ջան, վերցրո՛ւ այս խնձորը, քեզ համար եմ քաղել,- խնձորը Աստղիկին մեկնելով՝ ժպտաց Նոյեմիկը:

Աստղիկն էլ ժպտաց ու վերցրեց մեծ քրոջ նվիրած խնձորը:

Դա այնքան հաճելի էր, որ կապույտ երկինքը, արևը, սարերը, ծառերը ժպտացին: Պապիկը, տատիկն ու մայրիկը, որ հեռվից նայում էին աղջիկներին, նույնպես ժպտացին, ու ողջ աշխարհը լուսավոր ժպիտով լցվեց:

ԱՍՏՐԻՅԹ

Ով ծառ է տնկում, բարիք է անում ոչ միայն իրեն, այլև ուրիշներին:

Բառերի գանձատուփ

1. Գրիր **անմիջապես, ձոձվել և շոյել** բառերի հոմանիշները: Դրանք գործածիր նախադասությունների մեջ:
2. **Խնդրել** բայի երկու հոմանիշ գրիր (մեկը գործածված է տեքստի սկզբնամասում): Հոմանիշների միջև իմաստային հինչ տարբերություն ես նկատում:
3. **Շշնջալ** բառը գտիր տեքստի մեջ: Դա բարձրաձայն, թե՛ ցածրաձայն խոսելն է:
4. Ինչպիսին էին պապիկի աճեցրած խնձորները (պատասխանը փնտրիր տեքստի մեջ):
5. **Խնձորենիների ճյուղերը բերքի ծանրությունից ձկվել էին ու կարծես խնդրում էին թեթևացնել իրենց բեռը** նախադասությունից կռահիր, թե հինչ է նշանակում **ձկվել** բայը:
6. Ինչպիսին կարող է լինել երկինքը:
7. **Ազահություն, ազահաբար** բառերի ածանցներով ուրիշ բառեր գրիր:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Ովքեր են այս պատմվածքի հերոսները:
2. Մայրիկն հինչ անուն տվեց Նոյեմիկի արարքին:
3. Խնձորենին ինչու՞ բարձրացրեց իր ճյուղերը:
4. Խնձորենին ե՞րբ ներեց Նոյեմիկին:
5. Բո կարծիքով ծառն հինչ ասաց Նոյեմիկին:
6. Երբ Աստղիկը վերցրեց մեծ քրոջ նվիրած խնձորը, ովքեր և ինչերը ժպտացին:
7. Պտուղներով լի մի զամբյուղ նկարիր. հինչ ես լցրել նրա մեջ:

Պատմությունների և հեքիաթների զամբյուղ

1. Սխալ արարքիդ համար ներողություն խնդրել ես: Պատմիր:
2. «Երբ ժպտում է արևը» վերնագրով շարադրություն գրիր:
3. Պատմիր, թե մայրիկդ կամ տատիկդ խնձորից հինչ են պատրաստում:

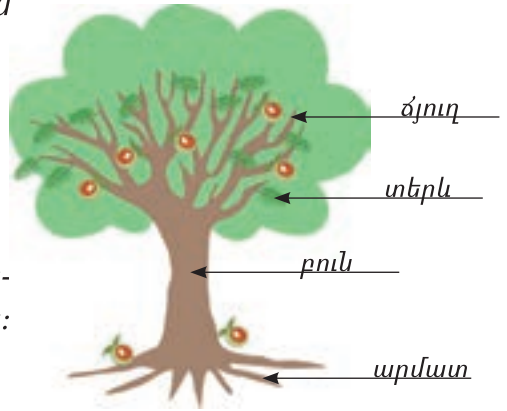

Քթի տակ մի երգ երգելով՝ պապը գնաց իր գործին. պապիկը քարձրածայն, թե՛ ցածրածայն էր երգում:

Դադարի պահ

Ծառի ղր մասերն են հիշատակվում պատմվածքում: Ո՞րը մնաց:

Էդմոնդո դե Ամիչիս

ՀՈՐ ՆԱՄԱԿԸ

Սիրելի Էնրիկո

Քո եղբոր ուսուցչուհու ներկայությամբ դու **անբարեկիրթ** խոսեցիր մորդ հետ: Դա այլևս երբեք չպետք է կրկնվի:

Քո կոպիտ խոսքերը խոցեցին իմ սիրտը: Ես **մտաբերեցի**, թե ինչպես մի քանի տարի առաջ մայրիկդ ամբողջ գիշեր ևստեց մահճակալիդ մոտ՝ ականջ դնելով քո շնչառությանը:

Հիմա ես հիշեցի դա, և ինձ համար ծանր էր քեզ նայելը, Էնրիկո:

Ինչպես վիրավորեցիր քո մորը, որը քեզ մի ժամվա տանջանքից ազատելու համար մի ամբողջ տարվա երջանկությունը կտա, որը կզոհի իրեն՝ քո կյանքը փրկելու համար:

Մտածիր այդ մասին, Էներիկո: Լավ հիշիր այդ:

Օ՛, զգու՛յշ եղիր, Էներիկո: Մոր հանդեպ ունեցած սերը մարդկային բոլոր զգացմունքներից ամենասուրբն է: Վայ նրան, ով կոտնահարի այն:

**որդի
զգույշ
սրբել
եղբայր**

Թող այլևս ոչ մի կոպիտ խոսք դուրս չգա քո բերանից այն մարդու հանդեպ, ով կյանք է տվել քեզ: Իսկ եթե դուրս գա, ապա թող ոչ թե հորիցդ ունեցած վախը, այլ սեփական սրտիդ թելադրանքը քեզ նետի նրա գիրկն ու ստիպի **աղաչել**, որ ներման համբույրը քո ձակատից սրբի **ապերախտության** դրոշմը:

**համբույր
անշնորհակալ
ապերախտություն**

Ես սիրում եմ քեզ, որդիս: Իմ կյանքում ամեն ինչից թանկը դու ես, բայց չեմ **հանդուրժի**, որ մորդ հանդեպ անշնորհակալ

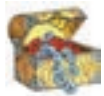
լինես:

Քո հայր

Ճշմարիտ խոսքը հաճախ դեղի պես դառն է, բայց բուժիչ է:

(չինական)

Բառերի գանձատուփ

1. Գրիր հատկանիշ ցույց տվող բառեր (ածականներ), որոնցով կբնութագրեիր մայրիկի սերը քո նկատմամբ:

2. Նամակում գտիր տրված բառերի հոմանիշները (դրանք կապույտ են գրված). **անքաղաքավարի, թույլ տալ, երախտամոռություն, խնդրել, խորհել, մաքրել:**

3. **Ապերախտություն** բառի հականիշն է **երախտագիտություն**-ը: Գրիր **ապերախտ, անշնորհակալ, անբարեկիրթ** բառերի հականիշները:

4. Նամակից 4-5 «տհաճ» բան դուրս գրիր: 5 «հաճելի» բառ էլ ինքդ ավելացրու:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Ո՞րն է նամակի հիմնական միտքը, հայրն ի՞նչ է խրատում որդուն:
2. Գտիր այն նախադասությունը, որի մեջ նամակի հեղինակը խոսում է մոր նկատմամբ ունեցած սիրո մասին: Ի՞նչ բառով է բնութագրում այդ զգացմունքը:
3. Ու՞մ կամ ինչի՞ հետ կհամեմատես մայրիկիդ:
4. Նամակի ի՞ր հատվածը ամենից շատ հուզեց քեզ:

Իմաստունի զրույցը

ՆԱՄԱԿ

Վրոսրարարը չէր տուն երբևէ՝ փակ ծրար բերել է: Ծրարի մեզ ծալված թուղթ է լինում, որի վրա ինչ-որ բան է գրված: Պա նամակ է:

Մարդիկ տարբեր առիթներով հաճախ նամակներ են գրում սպգականներին, բարեկամներին ու ընկերներին, նրանց պատմում իրենց գործերի, ուրախության ու տխրության մասին: Երբեմն նամակներով հայրնում են աչն, ինչ չեն կարողանում կամ չեն ուզում բարչրաչաչն ասել: Այդ պարճատով էլ նամակները պերճ է կարդան միայն նրանճ, ում հասչեագրված են:

Իիղիի. ուրիղի նամակները չի կարելի կարդալ, եթե նուչնիակ բայց դրված են: Նամակը կարելի է կարդալ, եթե նրա տերը թուչլ է տալիս, կամ եթե աչն տպագրված է որևէ գրճում:

Հանելուկ

Ես մի թուղթ եմ, ունեմ չորս ծալք,
Շատ եմ սիրում կանոնն ու կարգ,
Թեև թուղթ եմ, բայց գաղտնապահ:
Ինչ է գրված, չես իմանա:
Թեև անթև ու անփետուր,
Թռչում, հասնում եմ ամենուր:

Պատմությունների զամբյուղ

1. Պատահել է, որ կոպիտ խոսքով վիրավորես մայրիկիդ: Ներողություն խնդրել ես: Ինչպե՞ս ես ներում խնդրել նրանից:
2. Մայրիկիդ երբևէ հաճելի անակնկալ մատուցել ես: Պատմիր:

Աշնան գույները

Ի՞նչ գույն ունեն տարվա եղանակները: Չմեռը փափուկ ձյան սպիտակն է առնում իր վրա, գարունը զուգվում է տերևների ու խոտերի գնդախառն կանաչով, ամառը ցորենի դեղինն է հագնում, իսկ աշունը... Ներկարար աշունն իր կախարդական վրձնով շուրջը ներկում է պես-պես գույներով՝ դեղին, կանաչ, կարմիր...

ԱՇՈՒՆ Է...

Ծառից մի տերև պոկվեց.
Ոսկեգույն, նախշուն է,
Անտառով մի շշուկ վազեց՝
Աշուն է, աշուն է...

Յողի բյուրեղյա մի կաթիլ
Խոտերին սառել է,
Մի կանաչ, կանաչ արահետ
Ոսկու մեջ կորել է:

Մշուշի մի ծվեն առած՝
Գիծ քամին բշում է,
Անտառը, իր գույներ գցած,
Մեղմօրոր խշշում է:

Անտառը հագել է դեղին,
Ամեն ինչ նախշուն է,
Անձրևը մաղում է հողին.
Աշուն է...

**մեղմօրոր
նախշուն
խշշալ**

Հանելուկ

Օրն է կարճանում,
Ծառն է մերկանում,
Անձրև է մաղում,
Քամին է խաղում:
Այդ երբ է լինում:

Բառերի գանձատուփ

1. **Բյուրեղյա** նշանակում է «բյուրեղներից պատրաստված, կազմված» և «բյուրեղի նման մաքուր, վճիտ, շողշողուն»: Բառը ո՞ր իմաստով է գործածվել բանաստեղծության մեջ:
2. Շարքերից ընտրիր և կողք կողքի գրիր հոմանիշ բառերը.

ծվեն	շուկ	արահետ	ցող	մշուշ
շաղ	մառախուղ	պատառիկ	փսփսոց	կածան
3. **Նախշուն** բառի հոմանիշն է **զարդարուն**: Գրիր այն բառերը, որոնք հոմանիշ են **զարդ** և **զարդարել** բառերին:
4. Հեղինակը **դեղին** բառի ինչ հոմանիշներ է գործածել բանաստեղծության մեջ:
5. Բնության երևույթ նշանակող ինչ բառեր կան բանաստեղծության մեջ:
6. **Գույն** բառով այլ բառեր կազմիր և լրացրո՛ւ աղյուսակը.

գույն -ը բառավերջում	գույն -ը բառասկզբում
<i>նուկեգույն</i>	<i>գունավոր</i>

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Լրացրո՛ւ աղյուսակը:

Բանաստեղծությունը կարդալիս			
ինչ էի տեսնում	ինչ ձայներ էի լսում	ինչ էի զգում	ինչ մտքեր էին ծնվում

2. ա) Հեղինակն ինչ բառեր է գործածել աշունը բնութագրելու համար:

բ) **Աշուն** բառի հետ դո՞ւ ինչ ածականներ կգործածես: Կազմածդ բառակապակցություններից մեկը գործածիր նախադասության մեջ:

3. **Ոսկի - ոսկու** զույգի օրինակով կազմիր **քամի, որդի, ոգնի, այգի, բարդի** գոյականների համապատասխան ձևերը:

Պատմությունների և հեքիաթների զամբյուղ

1. Ինչպե՞ս ես պատկերացնում աշնանային անտառը: Նկարագրիր:
2. «Տերևն ու քամին» վերնագրով մի հեքիաթ հորինիր:

Ինչպե՞ս կբացատրես **Մի կանաչ, կանաչ արահետ ոսկու մեջ կորել է նախադասությունը**:

Ես գիտեմ, որ **գիժ** նշանակում է «խելժը կորցրած, խենթ, խելագար»: Քամին ինչպե՞ս կարող է **գիժ** լինել:

Պու ծիշը ես, բարեկամն, սա մարդուն բնութագրող բառ է: Ասկայն գրողները հաճախ նման բառերով նկարագրում են բնության երևույթները: Պրանից խոսվե ավելի աշխույժ է դառնում: Կորչիր բացառել, թե ինչո՞ւ են ասում, օրինակ, **գիժ մարդ կամ գիժ ամիս, ժիր առվակ կամ շարափոս գեղրակ**: Եթե դասագրգիղ նյութերը և ուրիշ գրգեթ աշուհներն ավելի ուշադիր կարդաս, սպա աշրպիսի օրինակների շար կհանդիպես:

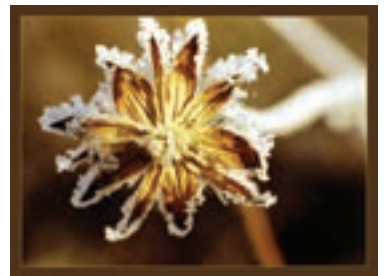
Դադարի պահ

Ցողի բյուրեղյա մի կաթիլ խոտերին սառել է: Ինչ է կոչվում սառած ցողը:

Ըստ գույների միացրո՞ւ բառերի մասերը և նոր բառեր կազմիր:

զորեղ, մատյան, միտք, կար

Գրածդ բառերից մեկը հարցի պատասխանն է:

ԵՍ ԱՇՈՒՆՆ ԵՄ ՍԻՐՈՒՄ

**օրորվել
նախշուն
առատ
բերք**

Ես աշունն եմ սիրում
Դեղնահեր ու սիրուն,
Երբ տերևն անտառում
Քամու հետ է պարում,
Երբ ծառերը այգում,
Բեռներից ազատված,
Հողմահար օրորվում,
Սվսվում են կամաց:

Ես աշունն եմ սիրում
Բերքառատ ու նախշուն,
Երբ գյուղի դաշտերում
Առատ բերք են դիզում,
Երբ առուն հորդացած
Գլզլում է, հոսում
Եվ ճամփին հնարած
Նոր երգերն է ասում...

Բառերի գանձատուփ

1. Բանաստեղծությունից դու՛րս գրիր այն բառերը, որոնք նշանակում են «դեղին մազեր ունեցող», «բերքով առատ»:
2. Մի բառով հնչպես կասես՝
 - ա) «սև մազեր ունեցող», «գանգուր մազեր ունեցող», «շեկ մազեր ունեցող»,
 - բ) «ձյունով առատ», «ջրով առատ»:
3. **Դաշտ, անտառ, այգի** գոյականների հետ երկուական ածական գործածիր:
Նմուշ՝ տերև - դեղին տերև, չոր տերև:

4. Բանաստեղծության մեջ գտիր **գեղեցիկ, վարարել և քչքչալ** բառերի հոմանիշները:

5. Լրացրո՛ւ պակասող բառերը: Դրանք ընտրիր տրվածներից. **խշխշալ, քչքչալ, ձոձռալ**:

Նմուշ՝ **Քամին սվսվում է:**

ա) Առուն և գետակը: **բ)** Տերևները: **գ)** Ձյունը

6. **Հավաքել և դիզել** բառերը հոմանիշ են, բայց **դիզել** նշանակում է «իրար վրա հավաքել, կուտակել»:

Բաց թողնված տեղերում գրիր **հավաքել** կամ **դիզել** բառերը և ամբողջացրո՛ւ տրված նախադասությունները:

ա) Մեղուն ծաղկափոշի է

բ) Այգեպանը ծառերի չորացած ճյուղերը կտրել ու էր այգու հեռավոր անկյունում:

գ) Տարիների ընթացքում նա մեծ հարստություն էր

դ) Անձրևից հետո անտառում կարելի է շատ սունկ.....:

ե) Արամը սիրում է դրոշմանիշներ

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Բանաստեղծության ո՞ր տողերը քեզ դուր եկան: Ինչու՞:

2. Աշնանը քեզ ամենից շատ ի՞նչն է դուր գալիս:

3. Համեմատիր աշունն ու գարունը և մի քանի տարբերություն նշիր:

4. Դու տարվա ո՞ր եղանակն ես սիրում և ինչու՞:

5. **Աշուն - աշնան** զույգի օրինակով կազմիր **գարուն, ամառ, ձմեռ, դուռ, թռռ, լեռ, ձուկ, մուկ, նուռ** գոյականների համապատասխան ձևերը: Դրանցից երկուսը գործածիր նախադասությունների մեջ:

Դադարի պահ

Գտիր շղթայի մեջ թաքնված 4 բառերը և կիմանաս, թե Ինչուիկն ի՞նչ է սիրում:

Չդասավորությունների և հիլիսիդեոլիբալ

Պատմությունների զամբյուղ

1. «Աշունը մեր բակում» կամ «Աշունը մեր գյուղում» վերնագրով փոքրիկ շարադրություն՝ գրիր:
2. Աշունը պատկերող որևէ նկար գտիր և նկարագրիր այն:
3. Փորձիր աշնան մասին մի հանելուկ կամ բանաստեղծություն հորինել:

Ինչպես կբացատրես տերևն անտառում քամու հետ է պարում արտահայտությունը:

Իմաստունի օրատետրից

ԱՐԱՐԱՏՅԱՆ ԴԱՇՏ

Արարարյան դաշտը չրգապարված է Արագածի, Արաչի, Արարարի լեռնագագաթներով, Գեղամա և հայկական պար լեռնաշղթաներով: Այն նման է եռանկյունի սկուրեղի, որը լցված է հողի բարիքներով: Այստեղ առաջորեն աճում են հայկական ծիրանը, խաղող, դեղձ և ուրիշ շատ մրգեր, բանգարանուցային բույսեր: Պարսահական չէ, որ Արարարյան դաշտը **հայասրանի շրեմարան** են անվանում:

Արարարյան դաշտում են հիմնադրվել հին հայասրանի մայրաքաղաքներ Արմավիրը, Երվանդաշտը, Վաղարշապատը, Արարաշտը, Պլինը: Այստեղ են գրնվում հայասրանի այժմյան մայրաքաղաքը՝ Երևանը, հոգևոր կենտրոն Առաքելաձորը:

Մարտիրոս Սարյան, **Պտուղները հասունացել են:**

Աշնանը հայոց այգիներում հասունանում է քաղցրահամ խաղողը: Այն մեր հոգու զվարթության և կենսախնդրության խորհրդանիշն է: Խաղողը հայկական զարդաքանդակների, խաչքարերի ամենասիրելի զարդանախշերից է:

Հայկ Խաչատրյան

ՎԱԶ-ԽԱՂՈՂԵՆԻ

Ասում են՝ վազից առաջ խաղողենին ձյուղատարած ծառ է եղել, որն ուներ ձիգ ու սլացիկ բուն: Այսօրվա նման էին ողկույզները՝ հյութեղ, քաղցրահամ:

Խաղողը շատ դուր եկավ մարդկանց, և նրանք սկսեցին մտածել այն մասին, թե ինչ անեն, որ այդ հրաշալի պտուղը ձաշակեն տարին բոլոր: Պատրաստեցին մի մեծ տաշտ և խաղող լցրին մեջը, որ ձմռանն ու գարնանն էլ ուտեն: Բայց դեռ ձմեռը վրա չհասած, հենց որ այգում խաղողը վերջացավ, գնացին տեսան՝ խաղողը տաշտի մեջ ձմռափել է, ջուր է դարձել: Մարդիկ ընկան տաշտի վրա և սրտների ուզածի չափ խաղողահյութ խմեցին:

Հանելուկ

Հուլունքներ են սև կամ ձերմակ,
Քաղցրանում են արևի տակ,
Ուլունքներն այդ մանրակորիզ
Ունեն թփից կախված մի վիզ:

Խմեցին, խենթացան, սկսեցին կտրատել խաղողենու ձյուղերը, կապոտել այս ու այն տեղից:

Այդ ժամանակվանից էլ բոլոր վազերը ծուռումուռ են մնացել:

Բառերի գանձատուփ

1. **Խաղողահյուս** բառին կազմությանը նման բառեր գրիր (ինչի՞ հյուս):
 2. Դու՛րս գրիր հատկանիշ ցույց տվող բառերը (ածականները): Դրանք գործածիր ուրիշ բառերի հետ:
 3. **Կոտրատել** նշանակում է «տարբեր տեղերից մի քանի անգամ կոտրել»: Նույն ձևով էլ **կապոտել** նշանակում է «կապել տարբեր տեղերից, տարբեր ձևերով»:
- Գրիր սրանց նման ուրիշ բառեր, որոնք ցույց տան մի քանի անգամ կատարվող գործողություն:

Իմաստունի զրույցը

ԱՎԱՆԴՈՒԹՅՈՒՆ

Խաղողի վապի մասին այս պատմությունը **ախանդություն** է կոչվում: Նյապիսի պրույցների միզուցով մարդիկ փորձել են բացատրել, թե հետո՞ ինչպե՞ս են առազապել ծովերն ու գետերը, լեռներն ու չորերը, ինչու՞ ծառերն ու ծաղիկները հենց այդ գույնն ու այդ շեն ունեն, ինչու՞ են փաղափներին ու գյուղերին, բերդերին ու վանձերին այդ անունները փվել:

Ախանդությունները գեղեցիկ, բայց ոչ իրական պատմություններ են:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Ըստ այս զրույցի խաղողը սկզբում ի՞նչ է եղել: Ծառն ինչպե՞ս ծուռումուռ վազ դարձավ:
2. Խաղողահյուսին ի՞նչ էր դարձել: Հավատու՞մ ես այս պատմությանը:
3. Նկարի՞ր խաղողենին՝ ծառ եղած ժամանակ: Քո բառերով գրիր նկարիդ նկարագրությունը:
4. Ինչի՞ խորհրդանիշ է խաղողը:
5. Խաղողից ի՞նչ են պատրաստում:

Պատմությունների գամբյուղ

1. Խաղողի մասին ուրիշ ինչ զրույց կամ պատմություն գիտես: Հետաքրքրվիր, ապա պատմիր ընկերներիդ:
2. Պարզիր, թե ձմռանը խաղողի վազն ինչ են անում:

Իմաստունի օրատեսրից

ԽԱՂՈՂ

Խաչապանը խաղողի մշակության և գինեգործության հնագույն կենտրոններից է: Ապապոյր կարմիր բլուրում և Էրեբունիում հայրնաբերված գինու մտաններն են, կարասները, խաղողի ածխապած սերմերը: Խաղողենին կարող է ապրել 300 տարի: շուսասեր է, գերադասում է փուխը, ալապուր հողերը:

Խաղողը պարունակում է փարբեր վիտամիններ և այլ օգտակար նյութեր: Ունի բուժիչ հատկություններ. այն օգտագործում են սրտի, թոփերի, լյարդի և այլ հիվանդությունների բուժման նպատակով:

Խաղողից արանում են գինի, կոնյակ, հյութ, պարապարում են դոշաք, չորացնելով՝ չամիչ: Խաղողի փերևով փաթաթում են հայերիս սիրած ձաշարեսակներից մեկը՝ փոլման:

Հանելուկ

Գարնան օրերին
Արցունք է մաղում,
Աշնանը քաղցր
Ոլունք է կախում:

Դադարի պահ

Արանցից որո՞նք խաղողից չեն պատրաստվում:

հյութ

մուրաբա

գինի

պաղպաղակ

չամիչ

դոշաք

սերուցք

քացախ

ՆՈՆԵՆԻ

Այգում մեծ տոնահանդես էր: Կազմակերպված մրցույթին ծառերը եկել էին իրենց պտուղներով, ծաղիկներով ու սաղարթով:

Նռնենին եկել էր՝ հագած իր բուսորագույն ծաղիկներով զգեստը, բայց, այն քեզ ժլատություն, իր հետ բերել էր միայն մեկ նուռ: Մինչ հավաքվածները, Նռնենուն նայելով, նախատական հայացքներ էին փոխանակում և փսփսում, Նռնենու միակ նուռը

ձաքեց, և շուրջը բազմաթիվ փայլփլուն, հյութառատ հատիկներ շաղվեցին: Ընդհանուր հիացմունք տիրեց, և հաղթեց Նռնենին:

Այդ հանդեսից հետո նուռը դարձավ հաղթանակի և առատության խորհրդանիշ:

**հայացք
ընդհանուր
հաղթել
խորհրդանիշ**

Հանելուկներ

Կլոր բույն է,
Բերանը՝ փակ,
Կեղևը՝ դեղ,
Միջուկն համեղ:

Կարմիր քսակ,
Չունի դուռ,
Մեջը ուլունք
Կա մի բուռ:

Բառերի գանձատուփ

1. **Բուսորագույն** «մուգ կարմիր» բառի նման **գույն** արմատով ուրիշ բառեր գրիր:
2. **Նախատական** «հանդիմանական» և **փայլփլուն** բառերի **-ական** և **-ուն** ածանցներով ուրիշ բառեր գրիր:
3. Պտուղների և ծաղիկների անուններ գրիր:

Աիրեյի՛ Ահիրունիկ, ձիզդն ասած՝ դեռ «Արկախուրի հեգիաթը» կարդայիս Կարմանում էի, երբ Կեանում էի, որ **սիլախուր** բառը մեծարատ է գրվել: Մրածեյի՛ երևի պարահական սիսայ է: Քայջ հիմա էլ նոնենին է այրպես գրվել: Մարօրինակ չէ՞:

Ոչ, սիրեյի՛ բարեկամ: Իեգիաթներում և առակներում, երբ ծառերը, ծաղիկները, կենդանիները մարդկանց պես հերոսներ են դառնում, գրողները նրանց անունները հաճախ մեծարատ են գրում:

Մնացած դեպքերում՝ դրանք բոլորն էլ փոքրարատ են գրվում, եթե, իհարկե, նախադասության առաջին բառը չեն:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Պատմիր հեքիաթը՝ պատասխանելով հետևյալ հարցերին.

ա) Այգում ինչ էր կազմակերպվել:

բ) Մասնակիցներն ինչպես էին ներկայացել:

գ) Նոնենին ինչպես եկավ և ինչ բերեց:

դ) Նոնենուն ինչպես դիմավորեցին, ինչ եղավ հետո:

ե) Նոնենին ինչի՞ խորհրդանիշ դարձավ:

2. ա) Տրված օրինակներով տեսրիդ մեջ գրիր **բարդի** և **ոսկի** գոյականների համապատասխան ձևերը.

նոնենի	նոնենու	նոնենուն	նոնենուց	նոնենիով
այգի	այգու	այգուն	այգուց	այգով

բ) Շարքերից մեկի բոլոր բառերը գործածիր նախադասությունների մեջ:

Հեքիաթների զամբյուղ

1. Մի հեքիաթ գրիր այն ծառի մասին, որին ծառահանդեսի ժամանակ դու հաղթող կձանաչեիր:

2. Նոնենու մասին հեքիաթը քո ուզած ձևով փոփոխիր և պատմիր:

Իմաստունի օրատետրից

ՆՈՒՌ

Նուոր սննդարար է: Նրանից սրանում են հյութ, դոշաք, գինի:
Նուոր նաև բուժիչ հարկություններ ունի: Օրինակ՝ նուան կեղևի եփուկը (եռացնելով արաչված հեղուկը) օգտագործում են արամոփսի խանգարումների և շնչերի բորբոքման ժամանակ:

Նոնենին մինչև 5 մետր բարձրությամբ փոփրիկ ծառ է: Ծաղկում է մայիս-օգոստոսին, իսկ պտուղները հասունանում են սեպտեմբեր-հոկտեմբերին: Նոնենին զերմատեր և լուսատեր է, առանց վնասվելու դիմանում է 20-22 սալիճան սառնամանիկներին:

Մեր երկրում նոնենին աճում է հիմնականում շոռու, Մապուշի և Այու-Նիփի մարզերում:

Գուրգեն Գաբրիելյան

ՆՈՒՌ

Ի՞նչ անենք, թե ուշ եմ ծաղկում
Ծաղիկներով լցված այգում,
Ես դարձել եմ քանդակ ու գիր
Ու տարածվել երկրեերկիր:
Արևահամ, արևաբույր,
Ճաքած նուան քաղցր ծիծաղ,

Ինձ պես մի՞թե շատերը կան,
Ես եմ միրգը մեր հայկական:
Իսկ դու գիտե՞ս՝ տարին ծոցում
Քանի օր է հասունացնում.
Մեկը մյուսից սիրուն ու նոր
Երեք հարյուր վաթսունհինգ օր:

Այսբան հատիկ կարմիր գույնի
Միայն հասած նուոր ունի:
Եթե սիրտս բացես լրիվ,
Ես կլինեմ ցաքուցրիվ:
Հետո կասես. «Վայ, կարմիր նուռ,
Այսբան հատիկ ո՞նց էր մի բուռ»:

**Ծաղկել
երկրեերկիր
միրգ**

Աիրելի՛ Ահարունիկ, վերջին երկու փողերի բառերը լավ է՞ հանդիպել են՝ նուռ - բուռ:

Ինչուի՞կ զան, դրանք պարահարսը չեն իրար մոտ դրվել: Քանաստեղծությունը հաճելի ընթերցվող, երգային է լինում, երբ բառերի կամ վանկերի աշրպիսի գործածություն կա: Եթե ուշադիր լինես, էլի կգրնես, ասենք՝ լրիվ - չափուրիվ: Նորից կարդա՛ բանաստեղծությունը և նման փոյգեր ի՛նքդ գրիր:

Բառերի գանձատուփ

1. Բացատրիր **արևահամ** և **արևաբույր** բառերը: Ինչերը կարող են արևահամ և արևաբույր լինել:
2. Բանաստեղծությունից դու՛րս գրիր գործողություն ցույց տվող բառերը (բայերը):
3. **Երկրեերկիր** բառին կազմությամբ նման բառեր գրիր՝ օգտագործելով **տուն, դուռ, սար, աշխարհ** բառերը:
4. Բանաստեղծությունից դու՛րս գրիր հարցում արտահայտող բառերը: Յուրաքանչյուրով մեկական նախադասություն՝ կազմիր:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Բանաստեղծության մեջ նշենու մասին ի՞նչ տեղեկություններ կան:
2. Ինչպե՞ս ես հասկանում **ես դարձել եմ քանդակ ու գիր** տողը:
3. Ի՞նչ գիտես նշենու և նրա պտղի մասին:
4. Ուրիշ ո՞ր միրգը կհամարեիր հայկական: Ինչու՞:

Պատմությունների զամբյուղ

1. Նուռն օգտակար ի՞նչ հատկություններ ունի: Տեղեկություններ հավաքիր և պատմիր այդ մասին:
2. Նուռն ի՞նչ կերակրատեսակների մեջ են օգտագործում: Նոյց ի՞նչ են պատրաստում: Հետաքրքրվիր և պատմիր:

Լեզուն զենք է, գիտելիքը՝ ուժ

Հայրենիքի նկատմամբ չի կարող անկեղծ սեր լինել, եթե չկա ջերմ ու քնքուշ սեր մայրենի լեզվի նկատմամբ:

ՀԱՅՈՅ ԼԵՋՈՒ

Դու հևաբառ,
 Մերոպատառ,
 Աղբյուրի պես
 Ջինջ ու կայտառ:
 Դու մոր նման
 Միշտ տուն կանչող,
 Թե՛ մեղմանուշ,
 Թե՛ շառաչող:
 Դու դարերի
 Արհավիրքում
 Թուր ես դարձել
 Դավթի ձեռքում,
 Դարձել վահան
 Պողպատակուռ,
 Փշրել անթիվ
 Նիզակ ու սուր:

Ու տնկելով
 Ելնող շիվեր՝
 Քայլել ես դու
 Դարերն ի վեր:
 Որքան քայլել,
 Այնքան փայլել,
 Այնքան դարձել
 Կուռ ու անբիծ,
 Եվ, ինչ լավ է,
 Հասել ես ինձ:

**աղբյուր
 արհավիրք
 պողպատ
 անբիծ
 դառնալ
 դարձել**

ԱՍՈՒՅԹՆԵՐ

Իմ կյանքի ամենամեծ երջանկությունը եղել է հայոց լեզվին տիրապետելը:

(Վիկտոր Համբարձումյան, աշխարհահռչակ աստղագետ)

Ճոխ է հայոց լեզուն, և առատորեն կվարձատրվի նա, ով կուսումնասիրի այն:

(Ջորջ Բայրոն, անգլիացի նշանավոր բանաստեղծ)

Բառերի գանձատուփ

1. **Ջինջ**, **կայտառ**, **փայլել**, **անթիվ** և **փշրել** բառերի մեկական հոմանիշ ասա:
2. **Թուր** բառի հոմանիշը գտիր բանաստեղծության մեջ:
3. Հայերեն «մեղմ» ու «բարի» 5 բան գրիր, դրանք գործածիր նախադասությունների մեջ:
4. **Փայլել** և **քայլել** բառերը մեկ տառով են տարբերվում: Այդպիսի բառերի 5 զույգ գրիր:
5. **Տուն** արմատով բառեր կազմիր:

տուն արմատը բառի սկզբում	տուն արմատը բառի վերջում
տնային	գանձատուն

Ահրեյի՛ Ահարունիկ, քիչ **վահան** է, որ փոփրարատ է գրվել:

Մի՛ վարմացիր, **ահրեյի՛** բարեկամ: Ռու աշրպիսի փասնյակ օրինակներ գիրես, թե ինչպես սովորական մի բառ կարող է մարդու անուն դառնալ: Այսպես՝ **գոհար** (թանկարժեք փայլ) և **Ահար**, **մանուշակ** (ծաղիկ) և **Մանուշակ**, **կորյուն** (առյուծի կամ վագրի շագ) և **կորյուն**, **շանթ** (կայծակ) և **Շանթ...** Այդպես **վահան** բառն ունենւմ: Ռա ուսումնական (ի դեպ, **Ուսումնական** անուն էլ ունենւմ) չեռփի մեքաղյա հարմարանք է թշնամու արի հարվածներից պաշտպանվելու համար: Վրոչի՛ր աշրպիսի անունների մի ցանկ պատրաստել:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Ինչպիսի՞ ածականներով է բնութագրվում հայոց լեզուն:
2. Ո՞վ է բանաստեղծության մեջ հիշատակված Դավիթը: Պատմիր նրա մասին:
3. Կարդա՛ բանաստեղծության «մարտական» տողերը:

Պատմությունների և հեքիաթների գամբյուղ

1. Լեզվի մասին առածներ հավաքիր: Դրանցից մեկը վերնագիր դարձրու և մի պատմություն՝ հորինիր:

2. Պատմիր կարդացածդ հեքիաթներից մեկը, որտեղ քաջ հերոսը իր թրի ուժով հաղթում է չարին:

Իմաստունի օրատետրից

ՀԱՅՈՑ ԼԵՂՈՒ

հայոց լեզուն աշխարհի հնագույն լեզուներից մեկն է: Այն 4 հազար տարվա պատմություն ունի:

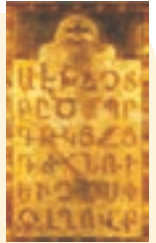
հայերեն գրաբանությունը սկսվել է մեր Մարտի 1-ին 405 թվականին:

հայոց լեզուն հայաստանի հանրապետության պետական լեզուն է: հայաստանի յուրաքանչյուր բնակիչ պարտավոր է տիրապետել հայոց լեզվին:

Պարոպում ուսուցանվող լեզուն գրական հայերենն է:

Առօրյա կյանքում մարդիկ խոսում են գրականից որոշ չափով տարբեր խոսակցական հայերենով կամ բարբառով:

Բարբառները հայոց լեզվի տարբերակներն են, որոնք խոսվում են հայաստանի տարբեր վայրերում: Օրինակ՝ ունենվ Արարատյան բարբառ, Ծիրակի բարբառ, Ղարաբաղի բարբառ և այլն:

ՈՎ ՈՒՄ Է ՆՄԱՆ

(փոխադրությունը՝ Յուրի Սահակյանի)

Մի օր գազանները հավաքվեցին մեծ բացատում ու խոսք բացվեց, թե ով ում է նման:

- Ես ներքևակի եմ նման,- ասաց Վագրաձին,- տեսնու՞մ եք՝ ինչպիսի՞ շերտեր են:

- Ես էլ եմ ներքևակի նման, զոլավոր եմ ես էլ,- ասաց Վագրը,- միայն թե քո զոլերը սպիտակ են,

Իսկ իմը՝ դեղին ու սև:

- Ես բլրի եմ նման,- ասաց Փիղը,- թե իջեցնեմ կնձիթս, շատ հարմար կլինի իմ վրայից ներքև սահել: Ահա՛, նայե՛ք...

Փիղն իջեցրեց կնձիթն ու խնդրեց, որ Կապիկը ներքև սահի, ինչպես բլրի վրայից:

- Հրաշալի է,- ասաց Կապիկը,- ինձ շատ դուր եկավ: Կարելի է մեկ անգամ էլ:

- Որքան ուզես,- պատասխանեց Փիղը:

- Ես էլ եմ բլրի նման,- ասաց Գետաձին,- եթե ծնկի իջնեմ, իմ վրայից էլ կարելի է գլորվել... ինչպես բլրից: Որովհետև ես մեծ եմ: Կապիկ, արի գլորվիր իմ վրայից:

Կապիկը ձարակորեն բարձրացավ, գլորվեց ներքև, ծոծրակը քորեց ու ասաց.

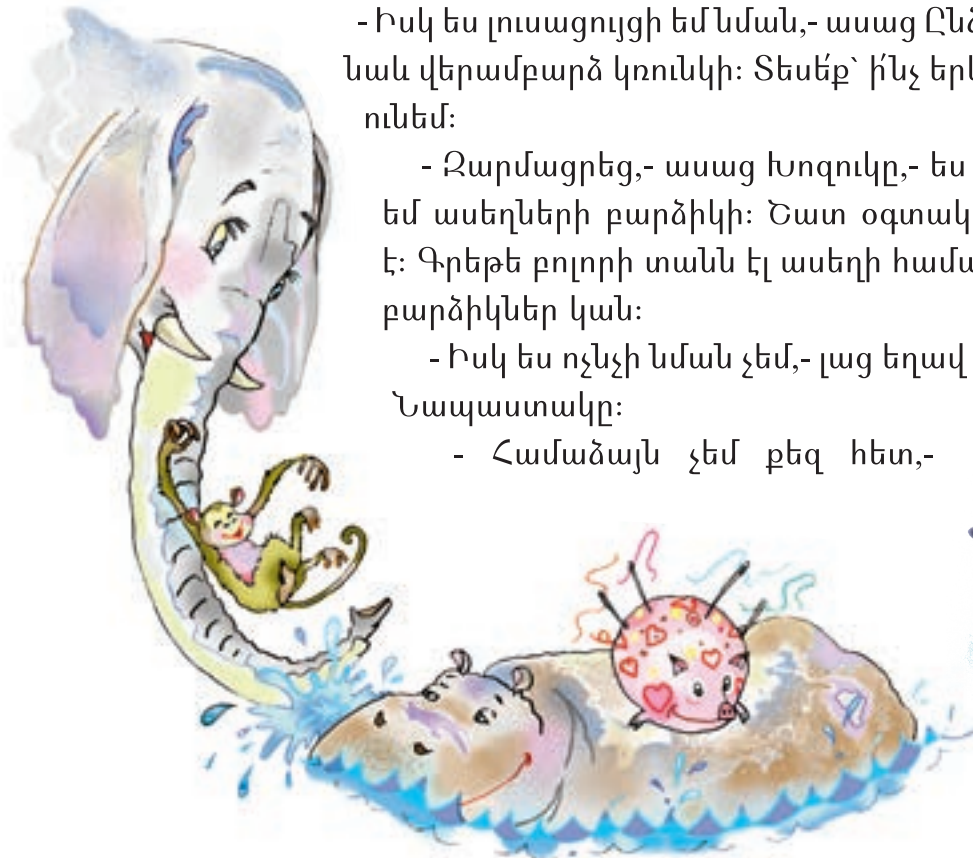
- Վատ չէ, միայն թե Փղի վրայից ավելի հարմար է, որովհետև նա Գետաձիուց ավելի բարձր է:

- Իսկ ես լուսացույցի եմ նման,- ասաց Ընձուղտը,- նաև վերամբարձ կռունկի: Տեսե՛ք՝ ի՛նչ երկար վիզ ունեմ:

- Զարմացրեց,- ասաց Խոզուկը,- ես էլ նման եմ ասեղների բարձիկի: Շատ օգտակար բան է: Գրեթե բոլորի տանն էլ ասեղի համար նման բարձիկներ կան:

- Իսկ ես ոչնչի նման չեմ,- լաց եղավ Նապաստակը:

- Համաձայն չեմ քեզ հետ,-

**վագր
կնձիթ
անգամ
ծոծրակ
ընծուղտ
բարձիկ
ձագուկ
շագանակագույն**

արտահայտվեց Ընծուղտը,- դու նման ես ձնագնդի: Ա՛յ, եթե մեջքիդ ցատկի քույրիկդ, իսկ նրա վրա էլ՝ իր ձագուկը, կստացվի մի շանտ ուրախ Ձնեմարդ:

- Դու որտեղից գիտես Ձնեմարդու մասին,- զարմացավ Գետաձին,- մեզ մոտ՝ Աֆրիկայում, երբեք ձյուն չի լինում:

- Գրքերից գիտեմ,- պատասխանեց Ընծուղտը,- կարդալ է պետք:

- Իսկ ես ում եմ նման,- հարցրեց Ոչխարը Գետաձիուն:

Գետաձին մի փոքր մտածեց և ասաց.

- Դու նման ես փոքրիկ, սպիտակ ամպի: Ինչպես Վիկի Թուխը... Միայն թե նա շագանակագույն ամպիկ էր, իսկ դու՝ ձերմակ:

- Վիկի Թուխ,- հարցրեց Ոչխարը,- ո՞վ է այդ Վիկի Թուխը:

- Քոթոթ է,- պատասխանեց Ընծուղտը,- ասացի, չէ՞, պետք է գրքեր կարդալ: Շատ կարդաս, շատ բան կիմանաս:

Տգետ են լինում միայն նրանք, ովքեր վճռում են այդպիսին մնալ:

(Պլատոն, հին ժամանակների հույն իմաստասեր)

Հանելուկներ

Հրաշք դաշտ է,
Ցանված դաշտ է՝
Երեկ, այսօր, դարեր առաջ,
Բայց ամեն պահ մեզ է տալիս
Բարիքներն իր ամբարած:

*Ինչ սխալ տեսնեմ, ջնջում եմ, մաքրում,
Շատ սխալ լինի, շուտ եմ նիհարում:*

Բառերի գանձատուփ

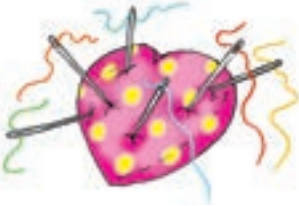
1. Քո բառերով բացատրիր **բացատ** և **բլուր** բառերը: Դրանք գործածիր նախադասությունների մեջ:

2. Հեքիաթում գտիր այն բառը, որը կենդանու մարմնի մաս է անվանում: Բացատրիր, թե այն ինչ է նշանակում:

3. Անկողնու մաս նշանակող դր բառը կա հեքիաթում: Գտիր այն և շարունակիր՝ թվարկելով անկողնուն վերաբերող մյուս բառերը:

4. Հեքիաթից դուրս գրիր գույն նշանակող բառերը:

5. Հեքիաթից դուրս գրիր այն նախադասությունները, որտեղ գործածվել են նկարում պատկերված առարկաների անունները:

6. Ինչ է պատկերված նկարում: Գտածդ բառերը գործածիր նախադասությունների մեջ:

7. Յուրաքանչյուր շարքից ընտրիր և դեմ դիմաց գրիր կենդանու և նրա ձագի անունները.

առյուծ	ոչխար	կով	այծ	ծի	արջ
գառ	քոթոթ	կորյուն	քուռակ	ուլ	հորթ

8. Յուրաքանչյուր շարքից ընտրիր և դեմ դիմաց գրիր կենդանիների և նրանց խմբերի անունները.

ծիեր	ոչխարներ	գայլեր	կովեր	թռչուններ
երամ	ոհմակ	նախիր	երամակ	հոտ

9. ա) Յուրաքանչյուր շարքից ընտրիր և դեմ դիմաց գրիր կենդանու անունը և նրա ձայնը նշանակող բառը.

ծի կով ոչխար առյուծ արջ այծ
բառաչ վրնջյուն մոնջյուն մոթամոթոց մկկոց մայուն

բ) Պարզ նախադասություններ կազմիր՝ երկրորդ շարքից երկու բառ ընտրելով:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Աշխարհի ո՞ր մասում են տեղի ունենում հեքիաթի գործողությունները: Պատասխանդ հիմնավորիր հեքիաթի համապատասխան նախադասության միջոցով:
2. Հեքիաթում ո՞ր կենդանին է սպիտակ ամպի նմանեցվում: Իսկ դու ինչի՞ կնմանեցնեիր:
3. Երկու ուրիշ կենդանի՞ ընտրիր և ասա՛, թե նրանցից յուրաքանչյուրին ինչի՞ ես նմանեցնում:
4. ա) Հեքիաթի հերոսներին երկու խմբի՞ բաժանիր՝ լրացնելով աղյուսակը:

վայրի կենդանիներ	ընտանի կենդանիներ

բ) Աղյուսակի մեջ նոր անուններ ավելացրու:

5. Ո՞ր կենդանիներին ենք գազաններ անվանում:
6. Ո՞րն է հեքիաթի ամենաընթերցասեր կենդանին:
7. Ի՞նչ ես կարծում, մարդու կյանքում ի՞նչ նշանակություն ունի գիրքը:

Դադարի պահ

Ընտանի կենդանիներից ի՞նչ օգուտ ենք ստանում: Թվարկիր:

Պատմությունների և հեքիաթների զամբյուղ

1. Ինչ գիտես Վինի Քուիսի մասին: Պատմիր:
2. Ինչ ես կարծում, որն է ամենախելացի կենդանին: Պատմիր նրա մասին:

Քո կարծիքով հեքիաթում կենդանիների անուններն ինչու՞ են մեծատառ գրվել:

Ալեքսանդր Ծատուրյան

**Կարդալ
լուսավոր**

ԿԱՐԴԱՎ

Կարդա՛, այ իմ խելոք մանուկ,
Կարդա՛, գրի՛ր տարին բոլոր,
Կարդացողի խելքն է կտրուկ,
Միտքը պայծառ ու լուսավոր:

Գիրք կարդալով՝ դու գրքերում
Շատ նորանոր բան կիմանաս,
Շատ շատերից շատ բաներում
Մտքով հեռու կսլանաս:

Կարդա՛, այ իմ խելոք մանուկ,
Կարդա՛, գրի՛ր տարին բոլոր,
Կարդացողի խելքն է կտրուկ,
Միտքը պայծառ ու լուսավոր:

տարին բոլոր - ամբողջ տարին

խելքն է կտրուկ - միտքը սուր է, խելացի է

ԱՌԱԾ-ԱՍԱՅՎԱԾ-ՔՆԵՐ

Գիտունի հետ քար քաշիր, անգետի հետ փլավ մի՛ ուտիր:
Շատ կարդացողը հասկացող կլինի:

Հանելուկներ

Ուր գնում է՝ մաքրություն,
Փոշու հատիկ չի թողնում,
Աղմկում է, ուստուտում,
Մի անկյունում լուռ ննջում:

Տերև է՝ ծառ չէ,
Խոսում է՝ մարդ չէ,
Կարված է՝ շոր չէ:

Սարին բազմեց պապն սպիտակ,
Դաշտերն առավ մորուքի տակ
Եվ պահպանեց ծիլ ու ցողուն,
Մինչև զարթնեց կյանքը հողում:

Աիրելի՛ր Աիրունիկ, գիրելի, որ պանում են ավրո-
մեփենայով, հեծյալները՝ չիով, բայց մըփով...

Աիրելի՛ր բարեկամ, այո՛, մըփով էլ կարելի է պանալ: Եվ
խմայիր, որ դա թե՛ ավելի արագ է լինում, և թե՛ ավելի հեռու
կարող ես գնալ: Երևակայության միզոցով ուղածը ժամանակ
ուղածը փեղում կարող ես լինել: Վորչիր և կհամույվես:

Բառերի գանձատուփ

1. Հստ բանաստեղծության՝ միտքը լինում է **պայծառ** ու **լուսավոր**:
Ուրիշ հնչերը կարող են լինել՝ **ա) պայծառ, բ) լուսավոր**:
2. **Կտրուկ** «արագ», «վճռական» բառը կապիր **շարժում, պատասխանել** բառերի հետ և դրանցով նախադասություններ կազմիր:
3. **Սուր** և **նորանոր** բառերը գործածիր նախադասությունների մեջ:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. **ա) Միտք** - մտքի օրինակին հետևելով՝ կազմիր **գիրք, սիրտ, երկիր, խնդիր, միրգ, ուսուցիչ, երկինք** գոյականների համապատասխան ձևերը:
- բ) Կազմած ձևերից երեքը գործածիր նախադասությունների մեջ:**

2. Թվարկի կարդացած գրքերը:
3. Գրքերից ինչ նոր և հետաքրքիր բաներ ես իմացել:
4. Ինչպիսին է լինում կարդացած մարդը:

Պատմությունների զամբյուղ

1. «Իմ առաջին գիրքը» վերնագրով փոքրիկ շարադրություն՝ գրիր:
2. Ընկերներով երևակայական ճանապարհորդության մեկնեք՝ ընտրելով տրված վայրերից մեկը՝ **ա)** Աֆրիկա, **բ)** Հնդկաստան, **գ)** Արևմտյան Հայաստան:
3. Ընկերներով երևակայական ճանապարհորդության մեկնեք՝ ընտրելով հետևյալ ժամանակաշրջաններից մեկը՝ **ա)** մեզանից հազարավոր տարիներ առաջ, **բ)** 5-րդ դար, **գ)** 22-րդ դար:

Իմաստունի խորհուրդները

Մայրենի լեզուն մոր նման թանկ է ու փաղցր: Արի՛ր ու լավ սովորիր այն: Ծանր կարգա, ուրանավորներ անգիր սովորիր:

Աղյասարհր մա՛վու՛ր պահե՛լ լու լեզուն: Կոպիտ ու փրկե՛ր բառեր մի՛ գործածիր, նույնիսկ եթե լսում ես դրանք: Իհի՛ր, որ լուրթերից հնչած ամեն մի «բա՛ռ» բառ «չավ» է լու մայրենի լեզվի համար, ինչպես ամեն մի վարս արարձ՝ մայրիկի համար:

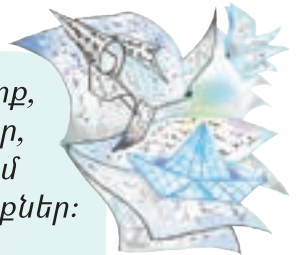
Դադարի պահ

Բառերի արկղիկից դեմ դիմաց դու՛րս գրիր միևնույն գույնն ունեցող բառերը: Բառերի գույգերն ինչ սկզբունքով են կազմվել:

Հանելուկ

Մեզ տանում է տիեզերք,
Օվկիանոսներ ու ծովեր,
Մեր առջև նա է բացում
Հազար ու մի գաղտնիքներ:
Ասե՛ք, ո՞վ է, դե ասե՛ք,
Բարի կախարդն այդ զորեղ:

ԱՂՎԵՄՆ ՈՒ ՎԱԳՐԸ

Մի աղվես բռնեց վագրը մի անգամ:
 Աղվեսը ասաց. «Լսի՛ր, բարեկամ,
 Աստված ինձ կարգեց գազանների տեր,
 Իսկ դու փորձում ես հիմա ինձ ուտել:
 Աստծու զայրույթից աշխարհ շուռ կգա,
 Էլ չես ազատվի, երկինքը վկա»:
 Վագրը երկյուղից գույն տվեց-առապ,
 Սիրտը կրծքի տակ մի կում ջուր դարձավ:

- Չէս հավատում, համ, դե արի՛, եղբայր,
- Այս ձորից դուրս գանք ու մտնենք անտառ,
- Կտեսնես՝ ինչպես գազաններն ամեն
- Ինձնից սարսափած հեռու կփախչեն:
- Շատ լավ,- որոշեց վագրը երկյուղից
- Ու աղվեսի հետ դուրս ելավ ձորից:
- Գայլ, արջ ու հովազ, երբ վագրին տեսան,
- Գլուխներն առած՝ սարերը փախան:
- Մխալվել եմ ես, ների՛ր ծառայիդ,-
- Ասաց ու փախավ վագրը միամիտ:

Սա հին առակ է, բայց միտք ունի խոր.
 Ուժի հետ մեկտեղ խելք է հարկավոր:

*փորձել
 զայրույթ
 կործք
 վագր
 եղբայր*

Բառերի գանձատուփ

1. Շարքերից ընտրիր և կողք կողքի գրիր հոմանիշ բառերը.

նշանակել	սարսափել	զայրույթ	մեկտեղ
միասին	կարգել	վախենալ	բարկություն

2. Գտիր **բարեկամ**, **շատ**, **հեռու** և **միամիտ** բառերի հականիշները և գործածիր նախադասությունների մեջ:

3. Առակի վերջին չորս տողում գտիր **տեք** բառի հականիշը:

4. Առակի միևնույն տողում հականիշ բայերի զույգ կա: Ուշադիր կարդա և գտիր դրանք:

5. **Էլ չես ազատվի, երկինքը վկա** նախադասության մեջ ինչ է նշանակում **էլ բառը**. **ա) նույնպես, բ) այլևս**:

6. Ինչ է նշանակում **երկյուղ** բառը: Ընտրիր ձիշտ պատասխանը.

ա) կասկած, բ) զարմանք, գ) վախ:

7. Ինչ է նշանակում **գույն տալ-գույն առնել** բառակապակցությունը: Ընտրիր ձիշտ պատասխանը.

ա) գունավոր մատիտներ փոխանակել, բ) գունատվել, սփրթնել, գ) տեսակ-տեսակ գույներով զարդարվել

Իմաստունի զրույցը

ԱՌԱԿ

Նդվեսի և վագրի մասին պարմող այս արեղծագործությունը գույե փեյ հիշեցրեց իմացածը հեժիաթներից մեկը, որի հերոսներն էլ կենդանիներն են: Նյդ կենդանիները խոսում ու գործում են մարդկանց նման: Քայց սա հեժիաթ չէ, այլ **սուակ**:

Նուակի հերոսներ են լինում կենդանիները, բույսերը, բնության երևույթները, սակայն բոլորն էլ հանդես են գալիս մարդկանց փոխարեն: Նյարեղ աղվեսի և վագրի փոխարեն մե՛նժ մարդկանց ենժ պարկերայնում:

Նուակներում գովաբանվում են բարությունը, ասկվությունը, արդարությունը, համեսարությունը, աղիասրասիրությունը, ծաղրվում են չարությունը, պարծենկոտությունը, ծուլությունը, ասկերասիրությունը:

Նուակները իրարում ու դասրիարակում են ընթերցողներին:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Քո բառերով պատմիր առակը:
2. Ինչպիսին է վագրը: Ասածդ հիմնավորիր:
3. Ինչպիսին է աղվեսը: Ասածդ հիմնավորիր:
4. Աղվեսն ինչ բառերով է դիմում վագրին:
5. Աղվեսը վագրին ու՞ր տարավ:
6. Առակի մեջ ինչ գազաններ են հիշատակվում: Նրանք ու՞ր փախան:
7. Քո կարծիքով խելքն է կարևոր, թե՞ ուժը:
8. ա) Կարդա՛ կենդանիների նկարագրությունները:

Վագրը պատկանում է կատունների ընտանիքին: Գիշատիչ է: Վագրի մորթը կարմրավուն է և ծածկված է բծերով: Վագրը բաշ չունի: Նա որսի է դուրս գալիս գիշերը: Վագրը որսի վրա գաղտնի հարձակվում է թաքստոցից:

Առյուծը կատվազգի գիշատիչ է: Առյուծի մորթը դեղնավուն է և միագույն: Առյուծը փարթամ բաշ ունի: Նա գիշերային կյանք է վարում: Առյուծը գաղտնի չի հարձակվում իր որսի վրա:

բ) Նշիր երկու հատկանիշ, որ երկուսն էլ ունեն:

Նմուշ՝ Վագրը և առյուծը կատվազգի են:

գ) Նշիր երկու հատկանիշ, որոնցով առյուծն ու վագրը տարբերվում են:

Նմուշ՝ Վագրի մորթը ծածկված է բծերով, իսկ առյուծի մորթը միագույն է:

9. Առակում կետադրական ինչ նշաններ են գործածվել:

10. **Փախչել - փախան, տեսնել - տեսան.** նույն ձևով գրիր այս բայերի համապատասխան ձևերը.

- ա) **թռչել, կպչել,** բ) **մտնել, իջնել:**

11. Տրված շարքերից մեկական բան ընտրիր և գործածիր նախադասությունների մեջ.

- ա) **դառնալ, գալ, տալ** բ) **փախչել, մտնել, տեսնել:**

Պատմությունների և հեքիաթների զամբյուղ

1. Աղվեսի մասին ինչ հեքիաթ կամ առակ ես կարդացել: Դրանցից մեկը համառոտ ներկայացրո՛ւ գրավոր:

2. Աղվես կամ վագր տեսնել ես: Որտե՞ղ: Պատմիր այդ մասին:

1. Աղվեսի խոսքի մեջ մի արտահայտություն կա, որ երդում է: Ո՞րն է դա:

2. Փորձիր կռահել, թե ինչ է նշանակում հետևյալ արտահայտությունը՝ **Սիրտը կրծքի տակ մի կում ջուր դարձավ:**

Դադարի պահ Գուշակիր, թե որ կենդանու մասին է:

Թռչել չի կարող: Չորս ոտք ունի: Ուրիշ կենդանիներ չի ուտում: Մեծ կենդանի է:

5

Արձաթե թիթեռնիկների ժամանակը

- Ուր գնացին ծաղիկները:
- Սուրս. քնած են հողի տակ,
Տաք ծածկված ողջ ձմեռը
Ձյուն-ծածկոցով սպիտակ:

- Վա՛յ, մայրի՛կ ջան, տե՛ս,
Բակն ու դուռը լի
Ինչքա՛ն սպիտակ
Թիթեռ է գալիս...
Էսքան շատ թիթեռ
Չեն տեսել ես դեռ:

Հովհ. Թումանյան

Հանելուկ

Ձմռանն ամենուր են,
Ձեր սիրելի հյուրն են,
Մեծի համար պաղ են,
Մանուկներին խաղ են:

ՓԱԹԻԼՆԵՐԸ

Ճերմակ, թեթև ու անհամար
 Ձյան փաթիլներն իջնում են վար,
 Իջնում, ծածկում դաշտ ու բլուր,
 Իրար փարված՝ քնում են լուռ,
 Քնում են լուռ ու երազում,
 Գարնան գալուն են սպասում,
 Որ արևի շողին փարվեն,
 Հալվեն, փոխվեն զուլալ ցողի,
 Ծալքերի տակ մտնեն հողի
 Ու մայր հողից դուրս գան նորից:
 Մեկը՝ դարձած մի ձնծաղիկ,
 Մեկը՝ կապույտ մի մանուշակ,
 Մեկը՝ ձերմակ-ձերմակ ծաղիկ,
 Մեկը՝ նարգիզ, մեկը՝ շուշան:
 Սակայն հիմա իջնում են վար,
 Որ ցուրտ քամուց հողը պահեն,
 Իսկ երբ բացվի գարունը վառ,
 Ծաղիկ դառնան ու ծիծաղեն:

**իջնել
 ծածկել**

Բառերի գանձատուփ

1. **Ջուլալ** բառի մեկ հոմանիշ գրիր և գործածիր նախադասության մեջ:
2. Բանաստեղծության մեջ գտիր **փաթաթվել** և **գրկել** բառերի հոմանիշը:
3. Գրիր **թեթև**, **վար**, **իջնել**, **բացվել**, **ծիծաղել** բառերի հականիշները: Դրանցից երկուսը գործածիր նախադասությունների մեջ:
4. Ինչպիսի՞ ածականներով են բնութագրվում փաթիլները և քամին: Դու ի՞նչ բառեր կավելացնես:
5. Բանաստեղծությունից դու՛րս գրիր ծաղիկների անունները: Մի քանիսն էլ ինքդ ավելացրու:

Աիրելի՛ Ահարունիկ

Այսօր շա՛ր հեղափոխի բան կարգապի մանկական հանրագիրարանում: Արված էր, որ փաթիլները ստույգ նուրբ սարդիկներ են և ամեն անգամ անկրկնելի պարզանախշեր են ունենում: Խամոզվելու համար մի գիրքնական 2500 փաթիլ է լուսանկարել: Պարկերայնու՛մ ես, նրանք բոլորն էլ իրարից տարբեր են: Կարծես հրաշք լինի, չէ՞:

Քո ընկեր ինչուիկ

Հանելուկ

Ծնվում են ջրից,
Ճերմակ թև առնում,
Քո շնչից անգամ
Նորից ջուր դառնում:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Ինչ ձև ունի ձյան փաթիլը: Եթե կարող ես, նկարիր:
2. Քո բառերով պատմիր բանաստեղծությունը՝ պատասխանելով հետևյալ հարցերին.
 - ա) Երկնքից իջնող փաթիլներն ինչ են անում:
 - բ) Ձյունը մինչև երբ է ծածկում հողը:
 - գ) Ինչի՞ մասին էին երազում փաթիլները:
 - դ) Հալված ձյունն ինչ է անում:
3. Բնության մեջ ձյունը է՛լ ինչի համար է կարևոր: Փորձիր տեղեկություններ հավաքել:
4. Ձմեռային ինչ խաղեր գիտես և ո՞րն ես ամենից շատ սիրում:
5. Ձմռանը մարդիկ ինչ են հագնում: Ձմեռային հագուստի մի քանի տեսակ նշիր:
6. Ձմռանը ինչն է լավ, ինչը՝ վատ:

Պատմությունների զամբյուղ

1. «Փաթիլի երազը» վերնագրով շարադրություն գրիր:
2. Նկարագրիր բանաստեղծության մեջ հիշատակված ծաղիկներից մեկը:

Ինչպէս կրացատրես **Ծալքերի տակ մտնեն հողի ու մայր հողից դուրս գան նորից** նախադասությունը: Ձյունն ինչպէս կարող է ծաղիկ դառնալ:

Հանելուկներ

Կլոր է, սիսեռ չէ,
Թռչում է, թիթեռ չէ,
Ջրի մեջ ջուր է նա,
Սառույցին քույր է նա:

Իրար գրկած
Բազմեցին,
Ճերմակ վերմակ
Կապեցին:

Վասիլի Բիրյուկով

ԻՆՉ ԳՈՒՅՆ ՈՒՆԻ ՁՅՈՒՆԸ

Արջն ու գայլը վիճում էին, թե ի՞նչ գույն ունի ձյունը:

- Սպիտակ է, սպիտակ է,- տասն անգամ կրկնեց գայլը:

- Ո՛չ, գորշ է, գորշ է,- պնդեց արջը:

- Սպիտակ է: Ի՞նչ է, ձյուն չեմ տեսել,- զայրացավ գայլը:- Որքան ճանապարհներ եմ անցել ձյան միջով:

Սակայն արջն իրենն էր պնդում:

- Գորշ է: Ես միշտ էլ այդպես եմ տեսել ձյունը: Նույնիսկ գորշ-սևավուն: Իսկ գարնանը բոլորովին սև է:

Երկար վիճեցին: Քիչ էր մնում գործը կռվի հասներ: Գայլն սկսեց ատամները կրճտացնել, իսկ արջը՝ թաթերը տրորել:

Հանկարծ թփերի միջից հայտնվեց պոչատ նապաստակը: Տեսավ գազաններին և մեխվեց տեղում:

- Հեյ, նապաստակ,- կանչեց արջը:- Ապա արի՛ պստեղ:

- Ես...

- Հա՛, դու: Մենք վիճում ենք, թե ձյունն ի՞նչ գույնի է:

**արջ
որջ
ձյուն
գորշ
հանկարծ
կրճտացնել
միանգամից**

Նապաստակը զարմացած նայեց գայլին:
 - Իսկ դուք ի՞նչ կարծիքի եք:
 - Ես ասում եմ գորշ-
 սևավուն,- ասաց արջը:-
 Երբ որջից դուրս եմ
 գալիս, միշտ էլ այդ

գույլի է լինում:

- Ո՛հ,- ասաց գայլը,- սպիտակ է: Դու ամբողջ
 ձմեռ քնած ես ձյան տակ: Դե, ինչպիսին է,
 ասա՛, նապաստակ:

Պոչատը նայեց արջի հսկա թաթերին, նա-
 յեց գայլի ժանիքներին, միանգամից վրա տվեց.

- Ձյունը սպիտակագորշասևավուն է:
 Եվ թաթնվեց թփերի մեջ:

Հանելուկներ

Քամին փչեց՝ կփախչի,
 Ճյուղը ջարդվեց՝ կթռչի,
 Ականջները միշտ ցցուն,
 Ոչ ոք նրան չի հասնի...

Սուտասելուկ

Ապրում է նա անտառում,
 Քարանձավում, որջերում,
 Սիրում է մեղր ու մրգեր,
 Մուշ-մուշ քնում ողջ ձմեռ:

Մի օր կանաչ բացատում
 Նապաստակն էր թռչկոտում,
 Եղջյուրները իր սրեց
 Ու ինձ վրա հարձակվեց:
 Ես ուշաթափ ցած ընկա,
 Մոնչոցից կատաղի,
 Չե՞ք հավատում, հարցրեք
 Որսորդներին մեր թաղի:

Բառերի գանձատուփ

1. Սևավուն նշանակում է «սևին մոտ, ոչ լրիվ սև»: Գտիր այս բառի արմատը և ածանցը: Նույն ածանցով ուրիշ բառեր կազմիր:
2. Արջին և նապաստակին ուրիշ ինչ բառերով են անվանում:
3. Ինչ է կոչվում արջի բույնը: Այդ բառը գործածիր նախադասության մեջ:
4. Շարունակիր՝ լրացնելով համապատասխան բառերը.
ա) արջի թաթ, բ) ձիու, գ) արծվի, դ) կատվի, ե) ոչխարի

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Արջն ինչու՞ էր պնդում, որ ձյունը սև է:
2. Ինչպե՞ս ես գնահատում նապաստակի պատասխանը:
3. Վե՞ժի մեջ ո՞ր կողմն էր ձշմարիտ:
4. Հեքիաթը կարդացե՞ք դերերով:
5. Հեքիաթին նոր վերնագիր առաջարկիր:
6. ա) Արտագրիր և լրացրո՛ւ բաց թողնված տառերը:

Արտաքինով շատ նման է շանը: Բայց այն վայրի կեն_անի է՝ խելացի և համար_ակ, նաև զգուշավոր գիշատիչ: Ատամները սուր են, թաթերը՝ ուժեղ, մորթին՝ մոխրագույն: Ապրում է որ_երում: Սնվում է եղնիկներով, եղ_երուններով, նապաստակներով և կրծողներով: Հաճախ հար_ակվում է շների, մանր և խոշոր ընտանի կեն_անիների վրա:

բ) Ո՞ր կենդանու մասին է խոսքը:

Դադարի պահ

Կարդա՛: Ինչ նկատեցիր:

կապույտ գեղին սև կարմիր կանաչ շագանակագույն նարնջագույն

Պատմությունների և հեքիաթների զամբյուղ

1. Ինչ առակ կամ հեքիաթ ես կարդացել, որի հերոսները արջը, գայլը կամ նապաստակն են: Պատմիր դրանցից մեկը:

2. Ինչ մուլտֆիլմ ես դիտել, որի հերոսներն են գայլը և նապաստակը: Համառոտ պատմիր որևէ դրվագ:

ԵՂԵՎՆԻՆ

Խոր անտառից մեզ հյուր եկավ
Սիրուն մի ծառ, գարուն մի ծառ,
Կանաչ թիկնոց առած ուսին,
Եկավ ուրախ մեր հանդեսին:

Մայրիկն ասաց. «Զարդեր չունես,
Ես քեզ զարդեր կտամ պես-պես»:
Հայրիկն ասաց. «Դու չտխրես,
Կարմիր աստղիկ կտամ ես քեզ»:

Տատիկն ասաց. «Ծառ ես բոբիկ,
Քեզ տամ բամբակ, կապիր ոտքիդ»:
Պապիկն ասաց. «Բացե՛ք հանդես,
Զմեռ պապի դառնամ ես ձեզ»:

Ես էլ ասի. «Սիրուն իմ ծառ,
Անթիվ զարդեր ունեմ պայծառ,
Արի սիրուն քեզ զարդարեմ,
Ծրջան մտած՝ շուրջդ պարեմ»:

Նանսեն Միքայելյան

**եղևի
գարդ
բամբակ
պես-պես**

Իմաստունի օրաստորից

ԱՄԱՆՈՐ

Ամանորը հայերը նշում են հին ժամանակներից սկսած: Ակყբում նշել են գարնանը՝ մարտի 21-ին, այսօր օգոստոսին, երբ հայոց երկրում արևափառ ամառ էր, և առաք բերվ էր հասունանում:

Քրիստոնյա մյուս ազգերի պես մենք էլ այժմ՝ քրոնական ենք համարում հունվարի 1-ը: Այդ օրը մարդիկ ամփոփում են անցած տարին, երապանֆներով և բարի մաղթանքներով դիմավորում են նոր սկսվող տարին, աշխատում վերադարձնել պարտքերը, հաշտվել բոլոր նրանց հետ, ում հետ վիճել են, շնորհավորել բարեկամներին և ընկերներին:

Սարեմուրի քրոնակադարձության ժամանակ ձուխ սեղաններ են բացվում, մարդիկ միմյանց գեղեցիկ նվերներ են մատուցում, երգում են, ուրախ հանդեսներ կազմակերպում:

Հանելուկ

Անվախ կանգնել է
Նա ձմռան առաջ,
Չի ցրտահարվում
Մարմինն իր կանաչ:

Բառերի գանձատուփ

1. ա) Գրիր նկարում պատկերված առարկաների անունները: Նրանք ինչ ածանց ունեն:

բ) Գրածո բառերից երկուսը գործածիր նախադասությունների մեջ:

2. Գրիր **գալ**, **տխրել**, **տալ**, **բացել** բառերի հականիշները:

3. Վերընթերցիր բանաստեղծության առաջին տունը: Եղևին ինչ հագուստ ուներ հագին: Այդ բառը գործածիր նախադասության մեջ:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Եղևին որտեղից և երբ էր հյուր գնացել այդ տուն:

2. Ինչպիսին էր եղևին, երբ հյուր գնաց: Նկարագրիր:

3. Թվարկիր, թե ընտանիքի անդամներն ինչ առաջարկեցին եղևնուն: Ասա՛, թե դու՛ ինչ կտայիր:

4. Զարդարվելուց հետո եղևնին ինչ դարձավ: Փորձիր նկարագրել և նկարել:

5. ա) Ծուրջդ նշանակում է «քո շուրջը»: Մեկ բառով ինչպե՞ս կասես՝ **իմ շուրջը, քո զարդերը, իմ տետրը, քո գրիչը, քո գիրքը**:

բ) Ինչ է նշանակում բանաստեղծության մեջ գործածված **սուքիդ** ձևը:

6. ա) Արտագրիր բանաստեղծական հատվածը՝ լրացնելով բաց թողնված տառերը.

Անտառից եկած կանաչ եղ...նին
Հիշում է կանաչ իր ըն...երներին:
Երկինքն է հիշում իր գլխի վեր...
Եվ իր մայր անտառն ասեղնատեր...:
Հովերն է հիշում նա գարնանային,
Որ իրեն այնպես օր...րում էին...

(Հ. Սահյան)

բ) Փորձիր գուշակել, թե ինչ է զգում և ինչի՞ մասին է մտածում եղևնին, որին կտրել ու բերել են անտառից:

7. Նոր տարվա առթիվ շնորհավորական մի բացիկ գրիր քո հարազատներից մեկին, ուսուցչիդ կամ ընկերոջդ:

Դադարի պահ

Գտիր, թե Ձմեռ պապի բերած տուփերից յուրաքանչյուրի մեջ ինչ նվեր կա:

Պատմությունների և հեքիաթների գամբյուղ

1. Նոր տարվա գիշերվա մասին մի հեքիաթ հորինիր:
2. Տրված նկարների վերաբերյալ մի պատմություն՝ հորինիր և գրիր տեսրիդ մեջ: Վերնագրիդ գրածի:

Իմաստունի օրատեսրից

ՀՍՈՒՍԻ ԾՆՈՒՆԴԸ

Մոնականորեն պարզարված եղևնու կարարին սովորաբար սարդ է շողշողում: Այն հիշեցնում է Քեթոեհեմի սարդը: Այդ հրաշփ սարդը մոյր 2000 տարի առագ փայլարակեց երկնփում և մարդկանց ցույց տվեց Քեթոեհեմ փաղափում հիսուսի ծնված տեղը:

Նոր տարին դիմավորելուց հետո՝ հունվարի 6-ին, մենք նշում ենք հիսուս քրիստոսի Աուրք Ծնունդը:

Աիրելի՛ ինչուիկ
Ծնորհավորում եմ
փեց Աուրք Ծննդյան
տունի առթիվ: Կանկանում
եմ, որ առողգ ու
երգանիկ լինես, դառնաս
ավելի ընթերցասեր
և ուշիմ, հոգաբար ու
բարի, և կարարվեն փո
երպանփները:

Քո բարեկամ
Գիրունիկ

Իմաստունի խորհուրդները

Մարեմուրի օրերին եղևնին երեխաների ու մեծերի ցանկալի հյուրն է: Գույն-գույն խաղալիփներով պարզարված այս գեղեցիկ ծառը ոչ միայն տոնական տեսք է տալիս տանը, այլ նաև անտառի բույրով լցնում այն: Քայց ընրամենը մի փանի օր...

Իսկ անտառում եղևնին կարող է շար երկար սպրեղ՝ 300, երբեմն՝ 500 տարի, և ավելի շար օգուր տալ: Եղևնին միշտ կանաչ է, ծածկված է սաեղների նման սուր տերևներով: Եղևնու անտառում ամառ թե չմեռ օղը մնափուր է ու առողգաբար:

Ուրեմն եկե՛ք ոչ թե կտրենք, այլ տնկենք եղևնիներ, իսկ Նմանորին միայն արհեսարական տոնածառեր օգրագործենք:

Գործն է անմահ, լա՛վ իմացեք,
Որ խոսվում է դարեդար,
Երևե՛կ նրան, որ իր գործով
Կապրի անվերջ, անդադար:

Հովհ. Թումանյան

ՅՈՒ ՓԱՅՆՈՒՆ ԱՍՏՂԵՐԸ

(հնդկական ժողովրդական հեքիաթ)

Ժամանակով մի երկրում երաշտ եղավ, և գետերը ցամաքեցին: **Նույնիսկ** ջրհորներում ջուր չմնաց: Ծառ ու ծաղիկ չորացան, հարյուրավոր կենդանիներ սատկեցին:

Այդ երկրի մայրաքաղաքում մի **ջահել** աղջիկ էր ապրում՝ անունը Աշա: Նրա մայրը **հանկարծակի** հիվանդացավ և **շարունակ** ջուր էր ուզում: Աշան գնաց ջուր **ձարելու**: Երկար **փնտրեց** խեղճ աղջիկը, բայց այդպես էլ ոչ մի կաթիլ ջուր չգտավ: Եվ հուսահատ ու տխուր որոշեց տուն վերադառնալ:

Երկար քայլելուց հոգնեց, նստեց հանգստանալու, և ինքն էլ չիմացավ, թե ինչպես խոր քուն մտավ: Երբ արթնացավ, շատ զարմացավ՝ կողքին մի կուժ լիքը սառը ջուր տեսնելով: Նա վեր թռավ և ուրախությունից սկսեց պարել: Ապա փորձեց մի կում խմել, բայց հիշեց մորը և երկու ձեռքով կուժն ամուր պահած՝ տուն վազեց:

Վազելիս չնկատեց ձանապարհի մեջտեղում պառկած շանը և տրորեց պոչը: Ծունը ցավից կաղկանձեց, բայց աղջկա ձեռքին ջրով լի կուժը տեսնելով՝ մոռացավ ցավը ու մի քիչ ջուր խնդրեց: Աշան գլխի ընկավ, որ շունը շատ ծարավ է, և մի կում ջուր տվեց նրան: Կուժը տեղնուտեղը արծաթ դարձավ:

Աշան շատ ուրախացավ ու գրկելով արծաթե կուժը՝ վազեց տուն: Նա մոտեցավ մոր մահճակալին ու նրան մեկնեց ջրով լի կուժը: Բայց մայրը հրաժարվեց առաջինը խմելուց:

- Աղջիկս, - ասաց նա Աշային, - նախ դո՛ւ խմիր. գիտեմ, որ շատ ծարավ ես:

**աղբյուր
կենդանի
կաղկանձել
բարձրանալ
հարյուրավոր
հանկարծակի**

Ասելուն պես արծաթե կուժը ոսկի դարձավ:

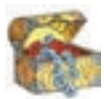
Աշան հենց ուզեց մի կում խմել, դռան հետևից լսվեց մուրացկանի ձայնը: Աղջիկը գնաց ու իմացավ, որ մուրացկանը ջուր է խնդրում: Եվ կուժը տարավ նրան: Անմիջապես յոթ ադամանդներ հայտնվեցին կժի մեջ, ու սառը ջուրն սկսեց աղբյուրի պես հորդել: Երջանիկ մուրացկանը խմեց-խմեց, միևնույն կշտացավ:

Իսկ յոթ ադամանդները, որ շողշողում էին ջրի մեջ, երկինք բարձրացան ու դարձան յոթ փայլուն աստղեր:

ԱՍԱՑՎԱԾՔՆԵՐ

Թռչելու համար հավքին թև է պետք, մարդուն՝ բարեկամ:

Մենակ մարդը անթև թռչուն է:

Բառերի գանձատուփ

1. Հեքիաթի առաջին նախադասության մեջ **ժամանակով** բառն ի՞նչ է նշանակում:
2. **Երբ արթնացավ, շատ զարմացավ՝ կողքին մի կուժ լիքը սառը ջուր տեսնելով** նախադասության մեջ կարմիր գրվածների փոխարեն մեկ բառ գործածիր:
3. **Նա մոտեցավ մոր մահճակալին ու նրան մեկնեց ջրով լի կուժը** նախադասության մեջ ի՞նչ է նշանակում **մեկնել** բառը: Ուրիշ ի՞նչ մեկնել գիտես. մեկ նախադասություն կազմիր:
4. Գրիր տեքստում կապույտ գրված բառերի հոմանիշները:
5. Երբ շունը ցավ է զգում կամ քաղցած է, **կաղկանձում** է (խղճալի ձայն է հանում):

Յուրաքանչյուր կենդանու անվան դիմաց գրիր նրա արձակած ձայնի անունը.

առյուծ	շուն	գորտ	այծ	գայլ
ոռնոց	կրկոց	մռնչյուն	վնգստոց	մկկոց

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Հեքիաթը պատմիր քո բառերով:
2. Ըստ հեքիաթի ավարտի դեպքերի նկարագրությունը:
 - ա) Մի երկրում անձրևներ չեկան. երաշտ եղավ, և գետերը ցամաքեցին:
 - բ) Ծառ ու ծաղիկ չորացան, հարյուրավոր կենդանիներ սատկեցին, մարդիկ ծարավի մատնվեցին:
 - գ) և այլն:
3. Ո՞րն է հեքիաթի հիմնական միտքը:
4. Այս հեքիաթը սովորածդ ի՞ր բանաստեղծությունը հիշեցրեց քեզ:

Պատմությունների և հեքիաթների զամբյուղ

1. Հեքիաթը քո բառերով պատմիր և միջնամասում որոշ փոփոխություններ արա:
2. Մի պատմություն կամ հեքիաթ հորինիր սափորի կամ կժի մասին:

Իմաստունի խորհուրդները

Խարզիր մեծերին, լսիր նրանց խորհուրդները:

Մի մոռացիր «ինչդրամ եմ», «շնորհակալություն» և «ներողություն, ներիր» բառերը:

Աիրալիր եղիր մեծերի և փոքրերի հետ: Բո արարքներով կամ կոպիտ խոսքով մի՛ վիրավորիր մարդկանց:

Մանր թե փողոցում, դպրոցում թե այլ վայրում բարչրաչայն մի՛ խոսիր, մի՛ աղմկիր, մի՛ խանգարիր մարդկանց հանգիստը կամ աշխատանքը:

Եղիր այնիմ ու ճշտախոս:

Դադարի պահ

Կարդա՛ և առանձին-առանձին գրի՛ր ասացվածքները:

ԼԱՎՍԿԻ՞ՔԸ ԳՈՐԾԻ ԿԵՆՆԵ ԳՈՐԾԻ ԿԵՐՁՆԵ ԳՈՎԵԼԻ

Ուժի ակունքը

Ծաղիկը ծաղկին՝
Մի ծաղկեփունջ է,
Քար դնես քարին՝
Ծենք ու կամուրջ է:

Կեչին կեչու հետ
Անտառ է կեչու,
Առուն առվի հետ
Գետ է կարկաչուն:

Տառը տառի հետ
Իմաստ ու բառ է,
Իսկ ուսը ուսին՝
Ուժն անսպառ է:

ԱՌՆԾ-ԱՍՍԾՎԱԾՔՆԵՐ

Մի ձեռքը ծափ չի տա:
Գյուղ կանգնի, գերան կկոտրի:
Միասնությունը ուժ է:
Ուս ուսի որ տանք, սարեր շուռ կտանք:

**ծաղկեփունջ
անսպառ**

Բառերի գանձատուփ

1. Ակունքը այն աղբյուրն է, որտեղից սկիզբ է առնում ջուրը: Ինչ ես հասկանում **ուժի ակունք** ասելով:
2. **Սպառվել** նշանակում է «վերջանալ»: Ինչ է նշանակում **անսպառ**:
3. Բանաստեղծության մեջ ինչպիսին է գետը: Իսկ ինչն է լինում՝
ա) **շառաչուն**, բ) **ժպտուն**, գ) **փայլուն**, դ) **դիմացկուն**:
4. Կեչու անտառը կոչում են **կեչուտ**: Ինչպե՞ս կլինի՝
ա) կաղնու անտառ, բ) ծիրանի այգի:

5. Տառերը վերադասավորիր և նոր բան ստացիր:

Նմուշ՝ փեսա - ափսե:

ա) գեր, բ) սարդ, գ) կանթ, դ) հոյս:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Ծաղիկը ծաղկին՝ մի ծաղկեփունջ է: Իսկ ինչ է դառնում՝

ա) գիրքը գրքի հետ, բ) բառը բառի հետ, գ) ծառը ծառի հետ,

դ) թռչունը թռչունի հետ:

2. Բանաստեղծությունից ինչ հասկացար, ինչն է ուժի աղբյուրը:

3. Միասին ինչ կարող են անել բարի մարդիկ:

4. Մարդը երբ է իրեն ուժեղ զգում:

5. Հարցերին պատասխանելով՝ նախադասություններ կազմիր:

Ինչ են անում	Ինչ է անում
գինվորները	գորքը
աշակերտները	դասարանը
մարդիկ	ժողովուրդը
ծառերը	անտառը

Նմուշ՝ Թռչունները թռչում են: Երամը թռչում է:

Պատմությունների զամբյուղ

1. Պատահել է, որ ընկերներով որոշել եք մի գործ անել, բայց վիճաբանության պատճառով չի ստացվել: Պատմիր այդ մասին:

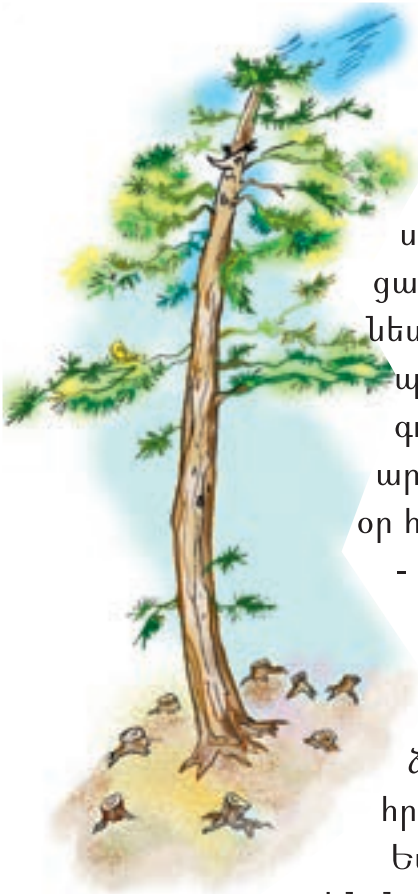
2. Պատմիր մի դեպք, երբ օգնել ես ընտանիքիդ անդամներից մեկին կամ ընկերոջդ:

Դադարի պահ

Գտիր դանդաղ, հանգցնել, նեղ, վնաս, փոքր բառերի հականիշները: Դրանց երրորդ տառերը գրելով՝ կիմանաս գազանների արքայի անունը:

ՄԱՅՐԻՆ

Մի պարտեզում աճում էր մայրին: Տարեցտարի նա հզորանում, դառնում էր ավելի խրոխտ ու շքեղ: Նրա փարթամ սաղարթը տիրաբար ծածանվում էր մնացած ծառերի գլխավերևում թանձր ստվեր նետելով նրանց վրա: Բայց որքան շատ էր նա պերճանում ու հասակ առնում, այնքան ավելի գոռոզ ու մեծամիտ էր դառնում: Բարձրից արհամարհանքով նայելով բոլորին՝ մայրին մի օր հրամայաբար ճչաց.

- Աչքիցս կորցրե՞ք այս թշվառ ընկուզենուն: Եվ ծառը տեղնուտեղը արմատախիլ արվեց:
- Ազատե՞ք ինձ այս անտանելի թզենու հարևանությունից: Դրա անդուր տեսքից ձանձրույթ է իջնում վրաս,- մեկ ուրիշ անգամ հրամայեց քմահաճ մայրին:

Եվ թզենին արժանացավ ընկուզենու բախտին: Ինքնահավան գեղեցկուհին հպարտորեն տարուբերում էր ճյուղերը ու չէր հանդարտվում:

- Շուրջս մաքրե՞ք այս ծեր խնձորենիներից: Եվ ծառերը վառելափայտ դարձան: Այսպես անհաշտ մայրին հրամայեց մեկը մյուսի ետևից հատել բոլոր ծառերը և դարձավ պարտեզի լիիրավ տեր ու տնօրենը: Պարտեզի գեղեցկությունից միայն կոճղեր էին մնացել:

Բայց ահա մի անգամ փոթորիկ եղավ: Գոռոզ մայրին ամբողջ ուժով կանգնեց քամու դիմաց՝ հզոր արմատներով կառչած մնալով հողին:

**խրոխտ
փարթամ
սաղարթ
հարևան
ընկուզենի
տարեցտարի
արհամարհանք**

Սակայն սանձագերծ քամին, իր առջև ուրիշ ծառերի չհանդիպելով, անարգել նետվեց միայնակ մնացած գեղուի ու վրա, անխնա ճյուղակոտոր արեց և կռացրեց նրան:

**տնօրեն
տարերք
հարձակում
վերջապես**

Չկարողանալով դիմագրավել կատաղի տարերքի հարձակումներին՝ մայրին վերջապես ուժասպառ ձռնչաց և տապալվեց:

Հավատարիմ ընկերը գին չունի:

Բառերի գանձատուփ

1. Հեքիաթից դու՛րս գրիր ծառերի անունները:
2. Հեքիաթի ծառերի անունների հետ ի՞նչ ածականներ են գործածվել:

Նմուշ՝ գոռոզ մայրի:

3. Ինչպիսին կարող է լինել քամին: **Քամի** բառի հետ համապատասխան ածականներ գործածիր:

4. **Փոթորիկ** բառը նշանակում է «ուժեղ քամի»: Այդ բառը գործածիր նախադասության մեջ:

5. **ա)** Հեքիաթից դու՛րս գրիր այն բառերը, որոնք ծառի որևէ մաս են նշանակում:

բ) Մի ծան նկարիր և նկարածիդ վրա ցույց տուր այդ մասերը:

6. Հեքիաթից դու՛րս գրիր այն բառերը, որոնց կազմում **գեղեցիկ** բաղադրիչը կա:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Ըստ հեքիաթի շարունակիր դեպքերի նկարագրությունը:

ա) Մի պարտեզում մայրի էր աճում:

բ) Ծառը տարեցտարի ավելի ու ավելի էր գեղեցկանում, շքեղանում:

գ) և այլն:

- Ինչ ես կարծում, հեքիաթը ծառերի՞ մասին էր:
- Ո՞րն է հեքիաթի հիմնական միտքը:
- Հեքիաթը մասերի՞ բաժանիր և վերնագրի՛ր:
- Լրացրու՛ աղյուսակը:

առարկա ցույց տվող բառ (գոյական)	գործողություն ցույց տվող բառ (բայ)
մայրի	աճել

6. Համեմատիր տերևները: Մեկական նմանություն և տարբերությունն նշիր:

Պատմությունների և հեքիաթների գամբյուղ

- Որևէ ծառի մասին հետաքրքրական տեղեկությունն պատրաստիր և ներկայացրու՛ ընկերներին:
- Հեքիաթը շարադրի՛ր գրավոր և գործողություններին նոր ծանապելագրու:

Հեքիաթից դու՛րս գրիր այն բառերը, որոնց կազմում ծառի որևէ մաս նշանակող բառամաս կա:

Դադարի պահ

Դեմ դիմաց գրի՛ր միևնույն գույնն ունեցող բառերը: Բառերի զույգերն ինչ սկզբունքով են կազմվել:

կենասենի

թուզ

թթենի

ընկույզ

թզենի

ընկուզենի

բալենի

կենաս

թութ

բալ

ԿԱՐԱՊԸ, ԽԵՑԳԵՏԻՆԸ ԵՎ ԳԱՅԼԱԾՈՒԿԸ

Ինչքան կուզեն՝ իրենց տանջեն,
Երբ ընկերներն համերաշխ չեն,
Օգուտ չունեն բռնած գործից.
Ա՛յ, մի առակ կյանքի փորձից:

Մի կարապ, մի խեցգետին, մի գայլաձուկ
Բարձած սայլը տեղից քաշել ուզեցին
Եվ երեքով եկան սայլին լծվեցին:
Ինչ են անում, ինչ չեն անում,
Սայլը տեղից չի էլ շարժվում.
Շատ թեթև է բեռը թվում,
Բայց կարապը վեր է թևում,

Խեցգետինը քաշում է հետ,
Գայլաձուկն էլ հո դեպի գետ.
Ո՞վ է արդար, ո՞վ մեղավոր,
Մենք չդատենք: Բանն այն է, որ
Մինչև այսօր
Թե՛ սայլ, թե՛ բեռ
Նույն տեղն են դեռ:

սայլին լծվել - սայլը քաշելու համար լուծը՝ փայտե հատուկ հարմարանքը, վզին ամրացնել

Մի՛ լինիր ուրազի պես,
Միշտ դեպի քեզ, միշտ դեպի քեզ,
Այլ եղիր սղոցի՛ պես,
Մին դեպի քեզ, մին դեպի մեզ:

խեցգետին
փորձ
բարձել
արդար
օգուտ

Բառերի գանձատուփ

1. Բաց թողնված տեղերում լրացրու՝ նախադասության մտքին համապատասխանող բառը (*անհաշտ, անօգուտ, անշարժ*):

ա) Եթե մարդիկ բռնած գործից օգուտ չունեն, ուրեմն այդ գործն

բ) Եթե սայլը տեղից չի շարժվում, ուրեմն սայլն

գ) Եթե մարդիկ համերաշխ չեն, ուրեմն

2. Ձկների և թռչունների անուններ թվարկիր: Դրանցից երկուսը գործածիր նախադասությունների մեջ:

Երբ մարդիկ եռանդով սկսում են մի գործ անել, ասում են «լծվել են գործի»: Իսկ ինչ են ասում, երբ գործը առաջ չի գնում, տեղից չի շարժվում: Պատասխանը գտիր առակում:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Շարունակիր և պատմիր առակի բովանդակությունը՝ ամբողջացնելով նախադասությունները:

ա) Մի օր կարապր, խեցգետինը և գայլաձուկը (ինչ արեցին)...

բ) Նրանք երեքով (ինչ արեցին)

գ) Կարապր (ինչ էր անում).....

դ) Խեցգետինը

ե) Գայլաձուկը

զ) Սայլը.....

2. Կարապր, խեցգետինը և գայլաձուկն ինչու՞ չկարողացան սայլը շարժել:

3. Ինչ էս կարծում, եթե նրանցից մեկը փորձեր սայլը մենակ շարժել, կկարողանա՞ր: Ասելիքդ հիմնավորիր:

4. Գտիր առակի այն հատվածը, որն արտահայտում է հիմնական միտքը՝ խրատը: Ինչ է սովորեցնում առակը:

Պատմությունների և հեքիաթների զամբյուղ

Մի հեքիաթ հորինիր և հերոսին ընտրիր առակից:

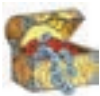

ՃԱՄՓՈՐԴՆԵՐԸ

Երկու ձամփորդ գնում էին: Նրանցից մեկը ձանապարհին մի կացին գտավ, իսկ մյուսը բացականչեց. «Տես է, թե մենք ինչ գտանք»: Առաջինը պատասխանեց. «Ճիշտ չես ասում, ոչ թե մենք գտանք, այլ ես գտա»: Ծատ չանցած՝ նրանք հանդիպեցին կորած կացնի տերերին, որոնք ընկան նրանց հետևից: Նա, որի ձեռքին էր կացինը, մյուսին ասաց. «Հիմա մեր վերջը կտան»: Մյուսը պատասխանեց. «Ճիշտ չես ասում, ոչ թե մեր, այլ թո՛ւ վերջը. չե՛ որ երբ կացինը գտար, ինձ մասնակից չդարձրիր»:

**ձամփորդ
ձանապարհ
առաջին**

Առակն ցուցանե, որ ով իր ուրախությունը չի կիսում բարեկամների հետ, դժբախտության մեջ մենակ կմնա:

Բառերի գանձատուփ

1. Երեք բա՛ռ գրիր, որտեղ **ր**-ից հետո **հ** է գրվում: Դրանք գործածիր նախադասությունների մեջ:
2. **Ճանապարհ** բառին մեկ հոմանի՛շ գրիր:
3. Գրիր **ձիշտ**, **գտնել**, **ուրախություն** և **դժբախտություն** բառերի հականիշները: Հականիշների մի զույգը գործածիր միևնույն նախադասության մեջ:
4. **Բարեկամ** բառն ի՛նչ է նշանակում: Առակի մեջ այն ուրիշ ի՛նչ բառով կփոխարինես:
5. Երեք բա՛ռ գրիր, որոնք **-որդ** վերջածանց ունենան: Դրանք գործածիր նախադասությունների մեջ:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Առակի հիմնական միտքը ո՞ր նախադասության մեջ է ամփոփված:
2. Ճամփորդներից ո՞վ էր ձիշտ:
3. Ի՞նչ ես կորցրել, որի համար ափսոսել ես:
4. Ի՞նչ ես կարծում, որևէ իր գտնելիս ի՞նչ պիտի անել:
5. Գրի՛ր **քույր**, **տեք**, **կին**, **աներ** գոյականների համապատասխան ձևերը՝ հետևելով օրինակին՝ **ընկեր - ընկերոջ**:

Պատմությունների զամբյուղ

1. Նկարագրի՛ր ընկերոջդ:
2. Գրի՛ր, թե ինչպիսի՞ն պիտի լինի լավ ընկերը:

Փորձի՛ր բացատրել **վերջը տալ** բառակապակցությունը:
Նորից կարդա՛ առակի համապատասխան նախադասությունը:

Վարդան Այգեկցի

ԱՌՅՈՒԾՆ ՈՒ ՄՈՒԿԸ

Առյուծը քնած էր: Հանկարծ մի մուկ բարձրացավ նրա մարմնի վրա: Առյուծն իսկույն զարթնեց և բռնեց մկանը: Մուկն սկսեց աղաչել առյուծին, որ իրեն բաց թողնի:

- Հզոր առյուծ, բաց թող ինձ, խնդրում եմ, մի օր այնպես կպատահի, որ ես էլ քեզ կօգնեմ:

- Մի սրան նայիր. դու ինչո՞վ կարող ես օգնել ինձ,-
ասաց առյուծը:

Բայց քանի որ առյուծի տրամադրությունը շատ էր բարձր, բաց թողեց մկանը:

Մի օր այնպես պատահեց, որ առյուծն ընկավ ցանցի մեջ: Նա սկսեց մռնչալ, փորձում էր ցանցը

**առյուծ
բարձրանալ
զարթնել
օգնել
փորձել
կրծել**

կտրատել, բայց չէր կարողանում:

Մուկը հեռվից լսեց առյուծի մռնչյունը, մոտեցավ առյուծին, հետո կանչեց ուրիշ մկների: Հավաքվեցին մկները և սկսեցին ցանցը կրծել:

Այդպես առյուծն ազատվեց:

Քառերի գանձատուփ

1. Գրիր **իսկույն**, **զարթնել**, **ազատվել** բառերի հոմանիշները:
2. Առակի սկզբնամասում հոմանիշ բառերի մեկ զույգ գտիր:
3. Առակում հականիշ բառերի մեկ զույգ գտիր:
4. Շարունակիր շարքը՝ **առյուծը մռնչում է, կատուն ...**, **հորթը ...**, **գառը ...**, **այծը ...**, **շունը ...**, **գայլը ...**, **արջը ...**:
5. **Կտրել** (մեկ անգամ) – **կտրտել**, **կտրատել** (կտրել մի քանի անգամ, տարբեր տեղերից): Կազմիր հետևյալ բայերի համապատասխան զույգերը. **ա) թռչել**, **բ) ցատկել**, **գ) պատռել**, **դ) ձանկռել**:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Քո բառերով պատմիր առակի բովանդակությունը:
2. Ինչի մասին է առակը:
3. Մուկն ինչպե՞ս է դիմում առյուծին:
4. Առյուծը գազանների արքան է, իսկ արծիվը:
5. Առակում ինչպիսի՞ն է մուկը:

Պատմությունների և հեքիաթների գամբյուղ

1. Առյուծի կամ մկան մասին ի՞նչ հեքիաթ կամ առակ ես կարդացել: Պատմիր դրանցից մեկը:
2. Որևէ մեկին օգնել ես. ինչպե՞ս: Պատմիր այդ մասին:
3. Քեզ օգնել են, երբ դրա կարիքն ես ունեցել: Պատմիր:

Իմ տեղեկատուն

<p>Բազմիմաստ են կոչվում այն բառերը, որոնք մեկից ավելի իմաստներ են արտահայտում:</p>	<p>մեծ 1. «խոշոր» (մեծ քար), 2. «նշանավոր, անվանի» (մեծ գրող)</p>
<p>Մեկիմաստ են կոչվում այն բառերը, որոնք մեկ իմաստ են արտահայտում:</p>	<p>ընթերցասեր «ընթերցել՝ կարդալ սիրող»</p>
<p>Հոմանիշ են կոչվում մոտ իմաստ արտահայտող բառերը:</p>	<p>փայլել – շողալ</p>
<p>Հականիշ են կոչվում հակառակ իմաստ արտահայտող բառերը:</p>	<p>թեթև – ծանր</p>
<p>Բառի բաղադրիչներ են կոչվում բառը կազմող մասերը՝ արմատը և ածանցը:</p>	<p>համաշխարհային համ / աշխարհ / ային</p>
<p>Արմատ է կոչվում բառի հիմնական իմաստն արտահայտող մասը:</p>	<p>հյուր, հյուրանոց, հյուրասեր</p>
<p>Ածանց է կոչվում այն մասնիկը, որը միանում է բառի սկզբից կամ վերջից և նոր իմաստ է տալիս բառին:</p>	<p>դժգոյն, զուսավոր</p>
<p>Նախաձանցը բառի սկզբից ավելացող ածանցն է:</p>	<p>անօգուտ</p>
<p>Վերջաձանցը բառի վերջից ավելացող ածանցն է:</p>	<p>դասարան</p>
<p>Հոդակապը բառի տարբեր մասերն իրար միացնող ա ձայնավորն է:</p>	<p>զարդատուփ</p>

<p>Պարզ են կոչվում այն բառերը, որոնք կազմված են միայն մեկ արմատից:</p>	<p>մարդ, օր, արև, ծառ, լույս</p>
<p>Բարդ են կոչվում այն բառերը, որոնք կազմված են մեկից ավելի արմատներից:</p>	<p>ծովափ (ծով+ափ) խաղաղաշտ (խաղ+ղաշտ)</p>
<p>Ածանցավոր են կոչվում այն բառերը, որոնք կազմված են արմատից և մեկ կամ ավելի ածանցներից:</p>	<p>անվախ (ան+վախ), քույրիկ (քույր+իկ), դժգոհություն (դժ+գոհ+ություն)</p>
<p>Գոյական են կոչվում առարկա՝ անձ և իր ցույց տվող բառերը:</p>	<p>մարդ, Տիգրան, գիրք</p>
<p>Ածական են կոչվում առարկայի հատկանիշ ցույց տվող բառերը:</p>	<p>կարմիր, քարե</p>
<p>Բայ են կոչվում գործողություն ցույց տվող բառերը:</p>	<p>երազել, խաղալ</p>
<p>Բառակապակցությունը առարկա և հատկանիշ կամ գործողություն և հատկանիշ ցույց տվող բառերի կապակցություն է:</p>	<p>կապույտ երկինք ուշադիր կարդալ</p>
<p>Նախադասությունը ցույց է տալիս առարկան և նրա կատարած գործողությունը:</p>	<p>Ճնճուկը ծլվում է: Պապիկը թերթ է կարդում:</p>
<p>Պարզ համառոտ նախադասությունը կազմված է միայն առարկա և գործողություն ցույց տվող բառերից:</p>	<p>Թռչունները երգում են: Տատիկը ժպտում է:</p>
<p>Պարզ ընդարձակ նախադասությունը կազմված է առարկա, գործողություն ցույց տվող բառերից և որևէ այլ բառից:</p>	<p>Թռչուններն ուրախ երգում են: Տատիկը մեղմ ժպտում է: Իմ տատիկը մեղմ ժպտում է:</p>

Ուղղագրական բառարան

աղբյուր	արցունք	երբեք
աղջիկ	արև	երգ
աղքատ		երդում
Ամանոր	բախտ	երեսուն
ամբողջ	բանալի	երթ
այդպես	բարձ	երջանիկ
այսօր	բարձր	երրորդ
անգամ	բաց կապույտ	
անընդհատ	բերք	զայրույթ
անձրև	բույն	զարդարել
անվերջ	գաղտնիք	զարթնել
աշխարհ	զգվել	զգույշ
աշխույժ	գդալ	զգուշություն
առաջ	գոգ	զեփյուռ
առաջին	գոռգոռալ	
առյուծ	գորշ	էակ
առջև	գունավոր	
ասացվածք		ընդամենը
արդար	դադար	ընդարձակ
արդեն	դառնալ, դարձել	ընդհանուր
արդյոք	դաստիարակել	ընդունել
արթնանալ	դարպաս	ընթերցել
արծիվ	դդում	ընկուզենի
արհամարհանք	դեղձ	ընձուղտ
արձակել		
արձակուրդ	եղբայր	թագավոր
արյուն	եղջերու	թանկանալ
արջ	եղջյուր	թաքցնել
արտասանել	եղևնի	թեթև
	երբեմն	

թերթ
թռչուն
թուղթ
թունավոր

իբր
իջնել

լվացք
լուսավոր
լուցկի

խախտել
խարույկ
խեղդել
խեղձ
խեցգետին
խշալ
խոնարհ
խրոխտ
խցկել
խփել

ծախսել
ծածկել
ծաղկել
ծաղկեփունջ
ծարավ
ծոծրակ

կապուտաչյա

կարգ
կարդալ
կենդանի
կեսգիշեր
կեսօր
կնձիթ
կողք
կորցնել

կրիա
կրծել
կուրծք

հագնել
հագուստ
հակառակորդ
հաղթանակ
հաղթել
հաղորդել
համարյա
համբույր
հայացք
հանկարծակի
հարձակում

հարյուր
հարևան
հերթ
հեքիաթ
հիանալ
հոգի
հոգնել
հոգս

հպարտ
հրթիռ
հրձվանք

ձագ
ձգել
ձյուն

ճամփորդ
ճանապարհ
ճեղք

ճյուղ
մարգարիտ
մարմարյա
մեջ

միանգամից
մինչև
միջև
միրգ
մրցել
մուգ կարմիր

յուրաքանչյուր

նախշուն
նրբաթերթ
նուրբ

շաբաթ
շագանակագույն
շղթա
շյուղ

շնորհակալություն
շնորհք
շոգ

ողկոյզ
ողջ
ողջույն
ոչ ոք
որդի
որջ
որսորդ
որևէ

չէ
չորրորդ

պաշտպանել
պատշգամբ
պարապմունք
պողպատ

սաղարթ
սարյակ
ստեղծել
սրբել
սուրբ
սևանալ

վագր
վախկոտ
վայրէջք
վարդ
վերադարձ
վերելք
վերջ
վերք

տախտակ
տարերք
տարեցտարի
տիեզերք
տնօրեն

րոպե

ուղիղ
ուղղել
ուղևոր
ուրբաթ

փախչել
փարթամ
փորձ
փրփուր

քաղցած
քաղցր
քառասուն

օգնել
օգուտ
օդ
օրորել
օրորոց

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ԻՄ ԲԱՐՁՐԱՆՈՒՆ, ԻՄ ՔԱՂՅՐԱՆՈՒՆ	3
<i>Սուրեն Սուրադյան, ՀԱՅՐԵՆԻՔ</i>	4
<i>Անահիտ Պարսամյան, ՍԻԶԱԽՈՏԻ ԵՐԱԶԸ</i>	7
<i>Պատվական Խաչատրյան, ՀԱՅՐԵՆԻՔ</i>	11
<i>Լիպարիտ Սարգսյան, ՔՈ ՏՈՒՆԸ</i>	13
ԻՄ ԸՆՏԱՆԻՔԸ	17
<i>Մկրտիչ Կորյուն, ՀԱՅՐԵՆԻՔՆ ՈՒ ՄԱՅՐԻԿԸ</i>	18
<i>Ռուբեն Մարուխյան, ԻՆՉ ԱՍԱՑ ԽՆՁՈՐԵՆԻՆ</i>	20
<i>Էդմոնդո դե Ամիչիս, ՀՈՐ ՆԱՄԱԿԸ</i>	24
ԱՇՆԱՆ ԳՈՒՅՆԵՐԸ	27
<i>Արևշատ Ավագյան, ԱՇՈՒՆ Է</i>	28
<i>Հայրապետ Հայրապետյան, ԵՄ ԱՇՈՒՆՆ ԵՄ ՍԻՐՈՒՄ</i>	31
<i>Հայկ Խաչատրյան, ՎԱԶԻԽԱՂՈՂԵՆԻ</i>	34
<i>Սիրանուշ Բուլաթյան, ՆՈՆԵՆԻ</i>	37
<i>Գուրգեն Գաբրիելյան, ՆՈՒՌ</i>	39
ԼԵԶՈՒՆ ԶԵՆՔ Է, ԳԻՏԵԼԻՔԸ՝ ՈՒԺ	41
<i>Պատվական Խաչատրյան, ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒ</i>	42
ՈՎ ՈՒՄ Է ՆՄԱՆ (<i>փոխադրությունը՝ Յուրի Սահակյանի</i>)	44
<i>Ալեքսանդր Ծատուրյան, ԿԱՐԴԱ՛</i>	49
<i>Հենրիկ Սևան, ԱՂՎԵՍՆ ՈՒ ՎԱԳՐԸ</i>	52
ԱՐԾԱԹԵ ԹԻԹԵՆԻԿՆԵՐԻ ԺԱՄԱՆԱԿԸ	56
<i>Վահագն Դավթյան, ՓԱԹԻԼՆԵՐԸ</i>	57
<i>Վասիլի Բիրյուկով, ԻՆՉ ԳՈՒՅՆ ՈՒՆԻ ՁՅՈՒՆԸ</i>	59
<i>Նանսեն Միքայելյան, ԵՂԵՎՆԻՆ</i>	62
ՄԱՐՂ ԻՐ ԳՈՐԾՈՎ Է ՃԱՆԱԶՎՈՒՄ	67
ՅՈԹ ՓԱՅԼՈՒՆ ԱՍՏՂԵՐԸ (<i>հնդկական ժողովրդական հեքիաթ</i>)	68
<i>Գուրգեն Գաբրիելյան, ՈՒԺԻ ԱԿՈՒՆՔԸ</i>	71

Իմաստունի գրույցը

*հանելուկ (7)
հեքիաթ (10)
առած-ասացվածք
(14)
բանաստեղծություն
(19)
նամակ (26)
ավանդություն (35)
առակ (53)*

Իմաստունի օրատեսրից

*թոնիր (6)
Արարատյան դաշտ
(33)
խաղող (36)
նուռ (39)
հայոց լեզու (44)
Ամանոր (63)
Հիսուսի ծնունդը (66)*

Իմաստունի խորհուրդները

*մայրենի լեզու (51)
բնապահպանություն
(66)
բարեկրթություն (70)*

Տատիկի խորհուրդները

շրջակա միջավայրի պահպանություն (16)

Ինչուիկի և Գիտունիկի գրույցներն ու նամակները

բառիմաստ և բառակազմություն (5, 8, 9, 12, 30, 43, 50, 58)

Լեոնարդո դա Վինչի, ՄԱՅՐԻՆ	73
Իվան Կոնյով, ԿԱՐԱՊԸ, ԽԵՑԳԵՏՏԻՆԸ ԵՎ ԳԱՅԼԱԶՈՒԿԸ	76
Եզոպոս, ՃԱՄՓՈՐԴՆԵՐԸ	78
Վարդան Այգեկցի, ԱՌՅՈՒԾՆ ՈՒ ՄՈՒԿԸ	79
ԻՄ ՏԵՂԵԿԱՏՈՒՆ	82
ՈՒՂԱԳՐԱԿԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆ	83

ուղղագրություն
(8, 38, 43)
պատկերավոր և
արտահայտիչ խոսք
(30, 40)

**Հանելուկ, բառախաղ,
սուտասելուկ**

Հեղինակներ՝ Մ. Կորյուն,
Հ. Հայրապետյան,
Ս. Մուրադյան,
Ա. Ներսիսյան,
Յու. Սահակյան,
Յու. Ա. Սահակյան,
Ռ. Սահակյան, Վ. Վարդունի:

**Դավիթ Սևանի Գյուրջիյան
Նարինե Հակոբի Հեքեքյան**

ՄԱՅՐԵՆԻ 3

Մաս 1

**Հանրակրթական դպրոցի
3-րդ դասարանի դասագիրք**

Հաստատված է ՀՀ կրթության և գիտության
նախարարության կողմից

Խմբագիր՝	Դ. Գյուրջիյան
Նկարիչ՝	Ս. Այվազյան
Համակարգչային ձևավորումը՝	Ա. Օհանջանյանի

Չափսը՝ 70x100 1/16: Թուղթը՝ օֆսեթ:
Տպագրությունը՝ օֆսեթ: Տպագրական 5.5 մամուլ:
Տպաքանակը՝ 9498:
Տպագրված է «Էդիթ Պրինտ» ՍՊԸ տպագրատանը:

ԷԴԻԹ ՊՐԻՆՏ
Երևան, Դ. Մալյան 43
հեռ.՝ (374 10) 520 848
www.editprint.am
info@editprint.am